

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ד (תש"פ)

מאמרים נבחרים משכיית חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

ואתחנן

זהר המבאך
הקתר והקבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביהצירא זיע"א

מהדורת 'קרוז טלפי ברכה'

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

שיק שמתת הקב"ה בפלפולא דאורייתא
ביאורי התוספות

לשמוח ולשמח את הקב"ה

בעלי התוספות באו לחון אותנו במתנת הפלפול בעמקות בלי גבולות המתגלות בתורה, ולמחיה נשלחו לשמח עם עני ודל באתם ימי היר-גורל, מסעות ההריגה והשמד הנוראים, שהביאו עצמם גלות העצבון ותדוך ארצות העמים.

כי שמחת ישראל נשאבת מפל-פולא דאורייתא שמכפלת את השמחה להביאה לבי 'פלאות': הן 'ישמח ישראל בעושי' - ששמחים בבורא ומתפלאים מתפארת גדולתו המתגלית במרבצים האינסופיים בעומקי חכמת התורה, והן ל'ישמח ה' במעשיו' - שבאותה שעה שמח הבורא עם ה'תוספות-אידי' כשרואהו מתענג בפלפולו, ובכך מתפלא ומתפעל: 'כמה נהיר טוהר זין דיוקן בני'.

תוספות אור, חיות ותענוג.

שינון התוספות

סיכומים לשינון
דברי התוספות
ערוכים בשפה
בהירה וקצרה

ביאור התוספות

ביאור משולב ובהיר לכל דברי
התוספות | השוואות והוספות
משאר דברי הראשונים | סיכום
קצר לכל דיבור | תוספות מנוקד

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-20-44
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

ואתחנן

אמר הבעל שם טוב זלה"ה, שמה שאמרנו
חז"ל (אבות פ"ג מט"ז) ומצוה פרוסה על כל החיים,
פרוש פרוסה הוא לשון פר"ס בלשון הגמרא, כמאמר
חז"ל 'בכדי אכילת פרס', פרוש לקום ופרנסה, וזהו
מצוה של פרנסה הוא על כל חי ומחמת זה שטרוד
בבקשת פרנסתו בכל מחו ולבו תמיד על פן אין לבו
פנוי לעבודת ה': (בת עין במדבר)

אוצר פניי החסידות

א קדשת לוי | יש ללמד כל וחקר לאהבת הבורא מהקמת היצר למאונות העולם הזה ..... א
א באר מים חיים | ואהבת את ה' אלקיך 'קבל לקבך' - אהבת הבורא בשלמות ולא בצורה חצויה ..... א
ב מתקשרות תורה | עשר חמדת העולם הזה נכלל בתאוות הממון | שלמות האהבה הוא מסירות הנפש בממון ..... ב
ב חיים וחסד | בעת התפילה על האדם להיות מה מרכזו עד שלא ירגיש את עצמו כלל ..... ב
ב פתוחי חותם | בתפלת משה נרמזו הנהגות התפילה ..... ב
ג אמרי נעם | כפי שהקב"ה לא התרצה בנפשו בירידתו לעולם הזה פו על האדם לנהר שלא להתנתק מנופו בעת קיום מצות ה' ..... ג
ד זהו חי | בכל ההסתר והיסורים מצוי אורו יתברך שמו ..... ד
ד דברי אמונה | דקדוק הלשון 'בשקתם - ומצאתם' ..... ד
ו שמועת יצחק | יש לקבל על מלכות שמים אף כשהדעת מערבת ולא להמיון לעת שהמח צלול ..... ו
ז פתוחי חותם | משה חשש שהחוטאים יתאשלו מלשוב כשיראו שנתשבתו לא התקבלה ..... ז
ח תורת משה | באור נאה בסמיכות ענין בעל פה למצות הדבקות ..... ח
ח פתוחי חותם | קדשתם של ישראל ודבקותם בהקב"ה ..... ח
ח אור ליעקב | באור נפלא בטעם הדרך שמהנה הרבנים והתלמידים חכמים פיוס ללמד בדרך ..... ח
ח מאור חיים | ונחם של הסי"מ ומלאך מיכאל בכל שנה ביום הדין ..... ח
ח נתם סופר | המצוה שאדם מקיים בכל יום פותח לו צנור השפע לאותו יום, והצנור מתארך ומקשר לדורו דורות ..... ח
י לקוטי שיחות | שתי אופנים בביאור טעם הבדלת משה רבנו את ערי הממקלט שבשכר הרדן ..... י
יב בית אהרן | קדם הבלמד יזכר לפני מי הוא לומד, ואחר הבלמד יתבונן במדותיו ולא יגיע לצאנה מהבלמד ..... יב
יב אמתות גלימיון | תאוות ונפשות להנאת עצמו חוצצים בין האדם להשם יתברך ..... יב
יג מתוך"ש בעלזא | ככל שמוסיף בתורה ידע שיעדו לא הגיע לתכליתה וצריך להוסיף ללמוד ולהבין, ולא יבוא לצאנה ..... יג
יג לקוטי תורה | הדקדוקים בפסוק ..... יג
יד אזור אליהו | באור המעשה ביטאק שהריח בבגדי החכמים שלא קראו קריאת שמע ..... יד
יד תורת יהודי הקדוש | יש להרגיש באמירת שמע ישראל את כל בשרו בושר באש ..... יד
טו שפת אמת | פרשת שמע נקראת בשפת 'חמו וגו' יאמר אלקיכם - לומר שדי באלקותו יתברך לשמנתו ולחכמתו על הצרות שנוברים עליו תמיד ..... טו
טו מנורת זקב | באור נפלא על מאמר חב"א אדם לברך על הרעה קשם שהוא מברך על הטובה ..... טו
טז שער המצות | האנע בתורה מתקן כפי את נפשו ואפילו אם שוכח למוודו יזכה לעולם הבא שיתקדו לו כל מה שלמד ..... טז
יז דברי יחזקאל | אל יבוש מהמלעניים על עבודתו ..... יז
יז שפת אמת | באור הפסוק באפן נפלא על פי מעשה שהיה ..... יז
יח עבודת ישראל | שכן המצות הוא נדבה וחסד מהבורא אף המשחוקק מתי תבוא לנדו מצוה ויקנהך בדין הוא שישל שכרו ..... יח
יח אמרי הרים"ם | כל אדם יכול לשמע את הקול הקורא לפנות כל הרע והפסולת שבו ..... יח
יח אור המאיר | מסי'ו באב הוא זמן תשובה והנהגה לימים הנוראים ..... יח
יט דמשק אליעזר | מתחב עציף עד שאב מימיו' - מסי'ו באב עד יום הכפורים ..... יט
יט לקוטי הלכות | ט"ו באב הוא ההמתקה של תשעה באב ולכן הוא פיוס הכפורים ..... יט
יט שפע חיים | הטעם שנקרא מסכת אבות ..... יט
כ דברי יואל | הרועה להשלים עצמו בקיים כל המצות ולמד מקל אדם ..... כ
כ מוחשי הלכן | ביום השבת מתדבקים עם הקב"ה ..... כ
כ בית אהרן | מעלתה הגעוזה של המקנה בערב שבת והשבת ..... כ
כא הנהגות צדיקים | הטיבילה במקנה היא סדרה בבחינת יושב ומצפה לקדשת השבת ..... כא
כא תורת השבא קדישא מקומייר | הזמירות לא לישן במקנה ..... כא
כא חמרא טבא | רמז לקורו עור פני האדם בשבת על ידי טהרת המקנה ..... כא
כא אמרי פנתס | בערב שבת שחל בו יום טוב אין צורך למקנה ..... כא

אוצרות גאון הדורות

כא חכמת שלמה | משה ומר להנכס לארץ לטובת עם ישראל ..... כא
כב עקב הענוה | ישראל דומים לארבע רוחות השמים ..... כב
כב מודש והזנון | ישראל אינם בטלים ברב אמות העולם לפי שאין בעלי חיים בטלים ..... כב
כג לקוטי מנהג"ם שיק הודש | קיום המצות על ידי תרעון ונתשוקה ..... כג
כג חמדת ישראל | קשהאב ירא שמים הוא משיפע על בניו שיציתו לו ..... כג
כד קהלת יצחק | השפחת השם יתברך בחינו לארץ על הצדיקים הגמורים ..... כד
כד על כנפי נשרים | על האדם לנשת שה' ממצא בכל מקום ..... כד
כה חסד לאברהם | הטעם שהלב נצב בשמאלו של האדם ..... כה
כה קתב סופר | עשר טעם מצות השבת בשביל מנוחת הנפש ..... כה
כו קתב סופר | כבוד אביו ואמו אף שלא הטיבו עמו מקשתו ..... כו
כו אברהם שנית | האם מותר לקום את המצות כדי לקבל שכר ..... כו
כז פטר רח"ם | המשנו את דברי התורה בעל פה ויכל ללמד את בניו ותלמידיו בשבת ..... כז
כז ויאמר משה | למי מותר לתת צדקה ..... כז
כח מעשי צדיקים ..... כח
כח יומא דהילולא ..... כח
ל ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... ל
לח זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד ..... לח
מג

נושאים בפרשת ואתחנן

אהבת הבורא

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

יש ללמד קל וחמר לאהבת הבורא מהסתם היצר לתאוות העולם הזה

כתיב ואהבת את ה' אלהיך ככל לבבך (ו ה) – בשני יצריך, ביצור טוב וביצור הרע. כי אף שייצור הרע נגדך בכל מיני תאוות ותמדות הרעים במיני מטעמים ותפנוקי מצדנים ותאוות נשים המושף את לב האדם בחזקה וכדומה מדברים שנפשו של אדם מתאוותן ומחמדתן, כמו הנצחון מול חברו, והקנאה אליו, ותפץ השקר והכבוד בעולם, והשיחה בטלה והלצנות מחברו. אל תתאו למטעמותיו ואל תחמד לתשוקותיו, כי אם כל לבך תתן אליו יתברך.

שכל חפצו ורצונו הוא להמעיט תאוות הלב בכל מפל כל לשמו יתברך לזך הנשמה והגוף שלא יתגעלו בפת בג נפת צוף העולם הזה, בכדי שייכבו לראות ולהנות מזיו שכינתו יתברך בעולם הבא. שתענוגי כל העולם בלו בכל זמניו, אינם כדאים על אחת מזי אלה מרגע תענוג הנאות מראות זיו השכינה אשרי עין ראתה.

וכן ובכל נפשך, בלו כמות שהוא, באין קצבה לומר עד פה תבוא, כי אם באמת לחפץ ולהתאוות להמליכו ולהיחדו ולקדש שמו ברבים בנטילת נשמתך, כמאמר התנא הקדוש רבי עקיבא ז"ל (ברכות א:): כל זמי הייתי מצטער על זה מתי יבוא לידי ואקימנו. לא זה בלבד שהיה חושק לזה, כי אם בכל זמיו היה מצטער מתי יגיע אל הדבר הזה. וכן ובכל מאדך – בכל ממונך, לא במקצתו, כי אם אפלו בכלו אם תצטרך לעבודת שמו יתברך תן לו משלו.

ואם ככה אתה עושה, תזכה שיהי המהנה והיה אלהיך להנהיג אותך בלמעלה מן

באר מים חיים

רבי חיים מטשורנוביץ זיע"א

ואהבת את ה' אלקיך ככל לבבך – אהבת הבורא בשלמות ולא בצורה חצויה

ואהבת את ה' אלהיך. כלומר שתאהב את זאת שה' המהנה את כל, הוא יהיה אלהיך – שהוא ינהיג אותך ויתגלה אלהותו יתברך אליך בבחינת ה' המהנה שלא בטבע. ובמה תזכה לזה:

לזה אמר ככל לבבך, שתתן לו את כלי לבבך, ולא מקצת הלבב כמו שעובדים אותו אלו המתנהגים בעבודתם בטבע העולם שמקצת לבבם נותנים לאלהיהם ומקצת נוטלים לעצמן לאכל ולשתות ולנוח גופו וכדומה. ואתה לא כן, כי אם כל לבבך – כל תאוות

הדרכות בענין התפלה

חיים וחסד

רבי חיים חייקא מאמדורא זיע"א

בעת התפלה על האדם להיות כה מרכזי עד שלא ירגיש את עצמו כלל

כי ה' אלקיך **אש** אכלה הוא (ד כד). אֱלֹהֶיךָ פרוש החיות שָׂבֵף, **אש** אכלה ההתלהבות שָׂבֵף, כי החיות הוא רצוא ושוב, תמיד להסתכל שצריך לעבד ה' ואינו נותן מרגוע, וכשעומד לעשות עבדא יעשה בכל החושים שלא ישאר חוש אחד לעצמו, כמו שמדבר לפני חברו שאין מרגיש שום חוש בן צריך להיות בתפלה שיתן שבח להשם יתברך, אבל אם מרגיש חוש אחד מחושיו הרי התפלה אינה כלום.

'הלכ' אותיות 'להב'

וכל החושים מתפשטים מהלב, וכשרואה שאינו מדבר מקירות לבו רק מהשפה ולחוצץ, אז יראה לטרח להעמיק שיהיו כל החושים מקבצים שם, ועל ידי פן לשמדבר יהיו כל החושים מקבצים ונכללין בדבור כי יהיה מקירות הלב, וזה 'הלכ' אותיות 'להב' הוא נקרא התלהבות לעבודתו יתברך:

הטבע לעשות נסים נגלים, ובזה יתקדש שמו יתברך אשר ישמעו רחוקים ויבואו ויאמרו כי הגדיל ה' לעשות בארץ, כמאמר חז"ל (ילקוט שיר השירים על הפסוק לריח שמניך טובים) **בא** יתרו ונתגזר אף רחב שמעה כו'. ובזה תזכה לשכר כפול ומכפל:

מחשבות חרוץ

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

עקר חמדת העולם הזה נכלל בתאוות הממון | שלמות האהבה הוא מסירות הנפש כממון

עקר חמדות עולם הזה הוא נכלל בתאוות ממון, שהוא תאוה הכוללת, דעל ידי זה יוכל להשיג כל מיני פריטי התאוות. שיש לכל אחד בפרט תאוה לדבר מיוחד, ותאוות ממון הוא כולל כל אחד, שכל אחד מתאוה לזה כדי שישגי על ידי זה תאוותו הפרטית.

וזהו העולם הזה שנתן האלקים לבני אדם לענות בו' (קהלת ג י) דאיתא במדרש (קהלת רבה א יד) זהו שפוטת של ממון, ובזה הוא כלל ההשתקעות דעולם הזה. ועל זה נאמר בכל מאדך דאמרו ו"ל בהרואה (ברכות א:א) בכל ממוןך, שזהו המאד של האדם, וזה תכלית שלמות האהבה - שהאדם מוסר גם המאד לה' יתברך.

הטעם ש'וככל מאדך' נאמר רק בפרשת ואהבת

ודבר זה נאמר בפרשת ואהבת ליחיד, לא בפרשת והיה אם שמוע לרבים, שהיחיד בפרט הרוצה להיות מדגל באהבת ה' יתברך צריך התחזקות והתאמצות יתרה נגד המשטינים ויצר המסית, ועל פן צריך הוא להתגבר בכל מאודו למסור גם המאד לה' יתברך, וחז"ל אמרו בפרק כל שעה (פסחים כה) דיש לה אדם שממונו חביב עליו מגופו על זה נאמר בכל מאדך (אות ז):

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בתפלת משה נרמזו הנהגות התפלה

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר, על דרך מה שכתוב בזהר הקדוש (ח"ג סו) בדבסוקים אלה רמזו ענין התפלה. ואפשר לרמז ענין זה בשלמות בפסוקים אלה, דבא לרמז להם משה רבנו עליו השלום ענין התפלה, דהינו, בא לומר לישראל, כמו שאני אומר לכם [ש]עשיתי בתפלה, כן תהיו עושים.

התפלה מעלה מין נוקבין

אחרי זה אמר הַנְיָ"ה בְּנִקּוּד אֱלֹהִים, לומר דַּעְקוּר הַתְּפִלָּה הוּא הַנְיָ"ה מְשֻׁלַּבַת בְּאֱלֹהִים, שֶׁהוּא לְהַעֲלוֹת מִן נִיקְבִין וְלַהֲרִיד מִן דִּיקְרִין.

סדר התפלה כעבד לפני רבו

אחרי זה אמר אתה החלות להראות את עבדך, כִּאֲן כְּתֹב עֲבָדְךָ בְּפִרוּשׁ, לְרַמֵּז עַל מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם לְכַרְכָּה (ברכות לד.) דְּבִשְׁלֹשׁ רֵאשֻׁנוֹת צְרִיף לַעֲשׂוֹת עֲצֻמוֹ כְּעֲבָד שֶׁמְסַדֵּר שְׁבָחָיו שֶׁל רַבּוֹ, וּכְאִמְצָעִיּוֹת כְּעֲבָד שֶׁשׂוֹאֵל פֶּרֶס מֵרַבּוֹ, וּבְשֵׁלֶשׁ אֲתְרוּנוֹת כְּעֲבָד שֶׁמְקַבֵּל פֶּרֶס מֵרַבּוֹ. דְּהֵינּוּ, שְׁבָכֵל אֶפְנֵי הַתְּפִלָּה צְרִיף לַעֲשׂוֹת עֲצֻמוֹ עֲבָד כְּדֵי שֶׁתְּקַבֵּל תְּפִלְתּוֹ. לְפִיכֵךְ אָמַר כִּאֲן תְּחַלֵּה אֶתְּהָ חֲחֻלוֹת לְהִרְאוֹת אֶת עֲבָדְךָ, כְּלוֹמֵר, בְּאִיזָה כַח אֲנִי זֹכֵךְ שֶׁתֵּאִיר הַתְּפִלָּה, בְּמַה שֶּׁאֲנִי קוֹרֵא עֲצֻמֵי עֲבָד:

אמרי נעם

רבי מאיר מדן יקוב זיע"א

כפי שהקב"ה לא התראה בנוף בירידתו לעולם הזה כן על האדם לזהר שלא להתנתק מגופו בעת קיום מצות ה'

כתב הרב הקדוש מלובלין זצוק"ל בספרו הקדוש לפרש הכתוב ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה (ד טו), וצריך לדקדק האיך שיכות זה לזה.

ואמר, אשר לכאורה היה מהראוי שהאדם לא ישמר עצמו משמירת גופו בעשותו איזה מצוה, אשר בכל מצוה יש לה שרש בעולמות העליונים, והאדם העושה מצוה מדבק עצמו בשרש העליון, ושם למעלה אין תמונת גוף כלל, ולכן גם האדם אף שהוא גוף מחמך לא יזהר כלל בשמירת גופו.

התפלה צריכה להאמר בדרך תחנונים

וזהו הסדר, הנה הפנא אמר (אבות פ"ב מ"ג) אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, וזהו שאמר ואתחנן אל ה', דהיינו תפילתי כי אם תחנונים. והנה ואתחנן גימטריא 'תפלה', לומר התפלה כי אם תחנונים.

התפלה דומה לסוד השירה

והנה ואתחנן גם כן גימטריא 'שירה', ואמר בזהר הקדוש (ח"ג רפד): מאי טעמא משה אמר 'שירה' לשון נקבה, משום דמשה סליק מתתא לעלא ואחר כך נחית מעלא לתתא, ודא היא תשבחתא דאיהי מעליא. וכך הוא ענין התפלה, דתחלה עולים העולמות מלמטה למעלה, ואחר כך יורד השפע מלמעלה למטה. לפיכך נרמזה מלת 'שירה' במלת ואתחנן שהיא רמוזה בתפלה, לרמוז דהתפלה תהיה דומיא דשירה.

יהיה כעבד

והנה מלת בעת בחלוף התי"ו בדל"ת באותיות דטלנ"ת, הוי 'בעת' אותיות 'עבד', לומר דצריך לעשות עצמו עבד קדם התפלה.

הכונה בלב

והנה בעת שהוא לאמר ראשי תבות 'הלב', ו'לאמר' היא האמירה, לרמוז דהפוננה שהיא הלב והאמירה, צריך שיהיו שוים בשעת התפלה, כמו שנאמר (תהלים יט טו) 'היו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך'.

ענין 'אדני שפתי תפתח'

אחר כך אמר אדני, הוא רומז על 'אדני שפתי' שבתחלת התפלה, משום ד'אדני' הוא במלכות, והיא נקראת 'שער השמים'. ו'אדני' נמי במלוי גימטריא 'תרעא', לרמוז דהיא פתח השערים של מעלה. ו'אדני' נמי גימטריא 'היכל', דהיא ההיכל שבו נכנסות התפלות.

נושאים בפרשת ואתחנן

אין סוף אלהותו יתברך, דכל העולמות מראש אדם קדמון עד סוף עשיה כהאי חירגא דיומא דלא שמייה חשיבין קמיה ולית אתר פנוי מגייה ממש.

ובהכנעה ובשפלות באמת פאין יבוא לאמונה שלמה ולתורה לשמה, וזה פחינת פנים בפנים שלא נתברר, פי עדין הגאון שולט בעולם והוא ממש עבודה זרה אל אחר עמלק.

וכל הזוכה להיות בשמחה ואור מתורה ומצות ולהיות בעיניו ממש שפל ונבזה פחות שבפחיתים מכל ישראל, נקי מלהשתרר להיות רב ורבי, אלא לומד ועובד לעשות רצון בוראו באהבת ישראל ובהכנעה בשמחה בקבלת ה'סורין וחרופין וגדופין בלב שמת בתורה ותפלה ומצות ומעשים טובים, וזכה שיתברר למדרגות פנים בפנים:

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א

דקדוק הלשון 'ובקשתם - ומצאתם'

ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת וגו'. וצריך באור מה שיך לשון מציאה בדבר שמבקש, הא מציאה נקרא בדבר שמוצא בקהפס הדעת, ולא כשמבקש ומחפש.

גם בחשכות הגדולה ביותר אין לאדם להתיאש מלמצא את הקב"ה

ויש לבאר, דהנה התורה מלמדת אותנו פאין, שבאיזה מצב שנמצא האדם, אפלו במצב הגרוע ביותר ובחשכות גדול מאד, גם אז אל יתיאש, פי גם משם אפשר למצא את השם יתברך. וזהו ובקשתם משם את ה' אלקיך, פרוש שתבקשו את ה' אלקיכם משם דיקא, רצה לומר גם בתוך החשכות הגדול שנמצאים בו.

לזאת אמרה תורה הקדושה פי אין דרך זה נכון, פי כמו שהקדוש ברוך הוא אף שהראה עצמו בהר סיני בפני כל ישראל, לא נתלבש עצמו כביכול בתמונת גוף, אף שירדה שכינה למטה, כמו כן כשהאדם עושה דבר מצוה ומדבק עצמו למעלה באור עליון, גם כן לא ישנה תפקידו לזכר בריאות גופו לשמרו מכל הדברים המפסידים הגוף. וזה ונשמרתם כו' כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר ה'.

אולם בעת התפלה אין על האדם להשמר מכך

ואמנם בשעת התפלה אז צריך להיות באמת במסירות נפש שלא יעלה על לבו שמירת גופו, פי גם בשעת מתן תורה כתוב וְכָל הַעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת (שמות כ טו), שהקול נתגשם קצת מחמת שבא הקול לעולם השפל הזה.

ואם כן גם אנחנו בהנהגתינו בקול התפלה צריכים להיות מדה פנגד מדה, שבשעת קול התפלה צריך האדם לפנות מחשבתו מכל וכל, ולא יזכר כלל מעניני הגוף. וזה שאמר הכתוב ותמונה אינכם ראים זולתי קול, פרוש זולת בקול היה קצת תמונה שנתגשם מעט, כמו שכתוב 'ראים את הקולת'. עד כאן דברי הקדוש הנ"ל זי"ע:

התחזקות ומציאת הקב"ה בתוך ההסתר והחשכות

זהר חי

רבי יצחק אייזיק מקומאנא זיע"א

בכל ההסתר והיסורים מצוי אורו יתברך שמו

ובקשתם משם (ד טו). ואמר מורי ורבי, משם דיקא, דהינו שבכל הסתרות וחשכות וקשיות ויסורים מרורים שם אתו עמו אור

וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֲלֵקֶיךָ וְגו' כִּי אֵל רְחוּם ה' אֲלֵקֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ (פסוק ל-לא).

ובמה? חזק האדם את עצמו, לזה מסים הכתוב להלן, וינדעף היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים מפעל ועל הארץ מתחת אין עוד (פסוק לט), שתתחזקו ותתאמצו באמונת השם: תברך להאמין כי ה' הוא האלקים, אין עוד, והכל משגח בהשגחה פְּרָטִית, אפלו מצבו הירוד והקשה רחמנא לצלן.

באור דקדוק הלשון 'אין עוד'

ולכאורה המלות 'אין עוד' מיותר, כי מה חסר עוד באמרו 'כי ה' הוא האלקים בשמים מפעל ועל הארץ מתחת'. אלא הפונה על דרך שאמר הפעל שם טוב הקדוש, כי בכל דבר ודבר שבעולם יש שם חיות אלקות שמחיה הדבר ההוא, ובלתי זה תבטל ממציאותו, וזהו אמרו 'אין עוד', כי אין שום דבר זולת הבורא תברך, כי בכל דבר ממש נמצא שם הבורא תברך, אשר מפתח החיות האלקית תקיים הדבר במציאות, וכמוכא בשל"ה הקדוש.

בדורות קודמים ראו בחוש את אמונת הקב"ה

| מעשה בהרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א

הנה בדורות הקודמים ראו זאת בחוש, וכמו שאמר פעם הרב הקדוש מצאנז זיע"א לאנשים שהסבו אצלו האם אתם רואים שיש כאן על השלחן כוס, ואמרו הן. ואמר להם כי תקף תבטל הכוס ממציאותו, וכן היה. כי בדורות הקודמים היה התגלות אלקות וגם פת הצדיקים שהשפיעו והאירו את האמונה בלבבות בני ישראל.

מעשה בהרה"ק מלעכוניטש זיע"א

וכמו שהיה פעם אחת אצל הרב הקדוש מלעכוניטש זיע"א, שנסע אליו חסיד

הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א: לא קים במציאות זמן שאיננו מתאים לעבודת הבורא

וכמו שהיה אומר תמיד כבוד קדשת רבנו זיע"א - עס איז נישטא נישט דערפיי - כי אין במציאות דבר פנה שיוכל האדם לומר אינני מכשר עכשו לעבודת השם תברך, ואפלו בזמן פנה שמרגיש עצמו כי אינו מכשר עתה לזה, צריך להתאמץ ולהשתדל שיהיה מכשר, דאם לא בן מי יודע מתי יהיה מכשר, ויכול להיות שכל ימי חיותו לא ישוב לעבודת השם תברך באמרו שאיננו ראוי ומכשר.

ובעת שנמצא האדם במצב גרוע ובחשכות, צריך הוא להתאמץ בכל חושיו ולחזותיו להאמין באמונה שלמה שהשם תברך מלא כל הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מניה, והקדוש ברוך הוא משגיח על כל דבר ודבר בפְּרָטִיות, ועומד ממש אצל האדם. וזהו תכלית האדם שבעל הזמנים ואפלו בזמני הקטנות, ותגבר עליהם ויתחזק באמונת השם תברך.

באור הפסוקים על דרך הג"ל

וזהו ובקשתם משם את ה' אלקיך, רצה לומר אם תבקשו את ה' גם משם, הינו משפל המדרגה שאתם נמצאים בו, אז ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, דהינו שה' יעזר ויאיר להם בבחינת מציאה [שמוצאים בהסח הדעת מה שלא בקשו], כי תדרשנו וגו' - שתבואו לבחינה זו שתדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. ואף על פי שהבקשה היתה רק בחיצוניות ולא בפנימיות הלב, אבל מפנין שבקשתם את ה' אלקיכם, תמצאו גם זאת שתגיעו לבחינה זו שתדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך.

וזהו מה שמסים הכתוב 'בצור לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים', שאז נהיה בעוונותינו הרבים בבחינה פנ"ל, וגם אז בתוך הצרות והחשכות היותר גדול,

בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן
(תשל"ז צפת):

שמונת יצחק

רבי יצחק מוורקא זיע"א

יש לקבל על מלכות שמים אף כשהדעת מערבת ולא להמתין לעת שהמח צלול

ובשכבך ובקומך וגו' (ו ט). לכאורה היה צריך להיות הסדר להפך, שתחלת עבודת האדם תהיה בקומו, כאשר יצא אדם לפעלו ולעבודתו עד ערב שאז הוא זמן השכיבה בסוף סדר היום.

רק רמז יש כאן לאדם, כשם שגם בזמן השכיבה כשמבקש להניח עצמו לישן כדי להשפים למחר בדעה צלולה, מחייב לקבל עליו עול מלכות שמים בקריאת שמע, ואין החובה רק כשעומד בזמן הקימה – בהתחדשות הבהירות ושלמות הדעת, כף הוא סדר העבודה, אף שתמיד קדם הערב - זמן השכיבה וערוך הדעת, לפני שיזכה להשפים ולמצא פחול לבבו בהירות הדעת וזמן הקימה בקומה שלמה, לא ימתין מלקבל על מלכות שמים עליו עד שתהא דעתו צלולה ובהירה, רק יקבל עליו על מלכות שמים תכף:

אחד כדי לקבל התחזקות לעבודת ה', ונסע על הדרך כמה שבועות עד שהגיע אל ביתו של הצדיק, ויגש אל הדלת וידפוק, וישאל הצדיק, מי הוא זה? וינהה החסיד "אנכי" (פי השב שהצדיק כבר מכיר בקולו). ויגער בו הרב הקדוש מלעכוויטש, איך יכול בשר ודם לומר "אנכי", רק השם יתברך בעצמו יכול לומר אנכי. ונתעורר החסיד מדבורים האלו, ומיד חזר לביתו מבלי שיפגס אפלו אל הצדיק, כי כבר הספיק לו והיה לו חזוק מזה.

בדרות הקודמים, מי שלא הרגיש עצמו בטוב, נסע אל צדיקי הדור, והצדיק האיר לו את האמונה והיה מתחזק, אכל בזמנו בעוונותינו הרבים ההסתר פנים גדול מאד, וחסר לנו פת הצדיקים.

ולזה אמר הפתוב בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים דיקא, אשר ההסתר פנים גדול מאד, וישבת עד ה' אלקיך וגו' להתחזק מאד באמונת השם יתברך, ואז יעזר השם יתברך שנוכל להתחזק בכל המצבים הקשים על דרך הפתוב 'פי אשב בחשך ה' אור לי' (מיכה ז ח). יעזר ה' שנוכל להתחזק באמונתו ובעבודתו, ונזכה לראות

פְּרִשְׁת וְאַתְחַנֵּן

השלום להסיר מלב ישראל שלא יאמרו כינן דהתשובה גדולה עד מאד, ואדרבא, אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד:) במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמד, וכן אמר בזוהר הקדוש (ח"ב ק"ו:), אף משה למה לא נתקבלה תשובתו.

ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר (ג כג)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

משה חשש שהחוטאים יתאשו מלשבו כשיראו שתשובתו לא התקבלה

אפשר לרמוז, דבא משה רבנו עליו

הכל נתחננתי לפני המקום, ואמרתי לפני, זאת הגזרה שגזרת עלי, בין שנגזרה עלי מצד הכל בין שנגזרה עלי מצד עצמי, הרי אני תקנתי הכל, ואין אני חושש על עצמי, רק על בני העולם שיירשלו ידיהם מלעשות תשובה, שישאו קל וחמר ויאמרו, ומה משה שהיה מדבר עם ה' לא נתקבלה תשובתו, אנו על אחת כמה וכמה. וזהו מלת לאמר, דהינינו מה יאמרו בני העולם, הרי יתחמץ לך לבם מלעשות תשובה, וזהו לאמר:

עיניכם הראות את אשר עשה ה' כבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלקיך מקרבך, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום (ד-ג)

תורת משה

רבי משה סופר זיע"א

כאור נאה בסמיכות ענין בעל פעור למצות הדבקות

כתיב כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלקיך מקרבך, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום, ויש לבאר על פי מה שכתוב בירושלמי (ראה דברים רבה ה ח) השתא בעובדי עבודה זרה פתיב 'כמוהם' יהיו עשיהם' (תהלים קטו ח) כל שפן בעובדי השם יתברך אשר יבטח בה' ויהיה ה' [על דרך מה שכתוב ברוך הגבר אשר יבטח בה' ויהיה ה' וגו'], כלומר שהוא עצמו נעשה פה, עד כאן דבריו.

והכונה כמו שכתב רמב"ן (בראשית יט יז) גבי אשת לוט שנעשה נציב מלח, שהיה בטבע, פיון שהסתפלה בעצם עין מחשבתה במלאך של גפרית ומלח שהמטיר על סדום, נתהפכה כל רעיונה וכל עצמותיה למלח.

זה הדבר יביא רפיון ידים לכל מי שפא לחזר בתשובה, יאמר מה תועיל תשובתי, הרי משה רבנו עליו השלום רפן של כל נביאים וחסידים שאין שום אדם יודע לעשות תקון תשובה כמוהו, ולא נתקבלה תשובתו, אם פן מה תועיל תשובתי, מי שאין יודע לעשות תקון כמוהו רבנו עליו השלום.

ומכל שפן מי שנגזרה עליו גזרה שלא תקבל תשובתו, כל אהר יאמר שפא נגזרה עליו גזרה שלא תקבל תשובתו, ואם נגזרה עליו גזרה, תירשלו ידי ויאמר, ומה משה רבנו עליו השלום שיודע תקון כל דבר על אפנו, מפל שפן אני עפר ואפר.

אפלו אם נגזרה כבר גזרה התשובה מבטלת אותה

וכל אלה הספקות בא משה רבנו עליו השלום להסיר מלב ישראל, שלא יירשלו מצד התשובה והיא מועלת ומקבלת, ואפלו נגזרה גזרה התשובה מבטלת אותה, ולעולם על התשובה עומד העולם. ועכשו בא לברר לישראל שכל טענות המועילות לתשובה אמר משה רבנו עליו השלום להקדוש ברוך הוא והשיבו.

זה שאמר ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר, חפונה, אמר, התחננתי לפני ה' שיקבל תשובתי, והיא רמוזה במלת בעת, דהתשובה שיקא בכל עת, לפיכך שיף לומר עליה בעת, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר כא ו) על יעתה ישראל' (להלן י יב), אין יעתה' אלא תשובה. וכן נמי יעת לעשות לה" (תהלים קיט קכ), וכן 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים' (קהלת ט ח), ונתחננתי לפני שיקבל תשובתי.

תפלת משה להכנס לארץ כרי שלא יתפרו מהתשובה

והנה בעת ההוא לאמר ראשי תבות 'הכל', והכונה, משום שאני גלגול הכל. ועל

רבוא נשמות לישראל, והחשבון הזה של ששים רבוא הוא כנגד שש קצוות דזעיר אנפין, כמו שכתבנו למעלה.

נמצא דישראל מתדבקים בקדושתו ותברך מפל צד. והמתדבק בהקדוש ברוך הוא אין לו כליון לעולם, באמת, ההתדבקות היא על ידי תורה ומעשים טובים, לפיכך אמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום, דהינו יש לכם חיים נצחיים שאין להם כליון:

ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי וגו' (ד ה)

אור ליעקב

רבי יעקב דוד מרדומסק זיע"א

באור נפלא בטעם הדבר שמנהג הרבנים והתלמידי חכמים כיום ללמד בשכר

הנה פל אחד מישראל חייב ללמד תורה בחנם כמו שאמר רז"ל (גדרים לו.) על הכתוב ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי, מה אני בחנם אף אתם בחנם, וכן נפסק להלכה בשלחן ערוך (יורה דעה רמו ה).

ויש לתן טעם מדוע בידורות האחרונים מלמדן פלם בשכר. הגם שבראשונים ואחרונים האריכו בזה בטעמים וסברות, מפל מקום מאחר ותורה היא ונתנה להדרש אמרתי אענה אף אני חלקי בזה בסיעתא דשמיא.

ולכאור זאת נקדים דהנה איתא (סנהדרין נב:) למה תלמיד חכם דומה לפגי עם הארץ, בתחלה דומה לקיתון של זרב, ספר הימנו דומה לקיתון של פס, גנהה ממנו דומה לקיתון של חרס פיון שגשר שוב אין לו תקנה (סנהדרין נב, ב).

אם פן פל העובד עבודה זרה ומדבק מחשבתו לקלפה ההיא, ראוי כמוהם יהיו עושיהם, ותצא רוח חיותו ותדבק שמה, ומכל שפן בעבדי ה' מאהבה ענה, שתדבק נשמתם בחי עז. אלא מהשגחת ה' לקיום עולמו, שת תמיד כפו על שתי הכתות שלא תפסק חיותם, כמו שגאמר 'ותשת עלי כפכה' (תהלים קלט ה).

אך בזמן פעור הסיר הקדוש ברוך הוא השגחה זו פרגע ומתו כ"ד אלף אשר נצמדו לפעור ונדבקו בו, ואם פן באותה שעה שפלק הקדוש ברוך הוא בפיו הנה ראוי שגם הדבקים בה' יסתלקו מהעולם הזה, ואפילו הכי חיים כלכם היום. והינו דכתיב עיניך הרואות כי כל איש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלקיך מקרבך, ואפילו הכי ואתם הדבקים בה' אלויכם חיים כלכם היום:

ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום (ד ה)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

קדשתם של ישראל ודבקותם בהקב"ה

אפשר לרמוז, דמשה רבנו עליו השלום בא להודיע לישראל ההתדבקות שיש לישראל עם הקדוש ברוך הוא מפל צד, וצריכים לאחו תמיד באהבתו ותברך ולהשאר דבוקים בו, שלא ירחיקם מעליו. תחלה אמר להם, דעו והתבוננו מה קרה לכם ישראל, הרי שתף שמו עמכם, ד'ישראל' הוא אותיות 'ישר אל'. עוד, ראשי תבות של העשר ספירות כח"ב גג"ת נה"ם גימטריא 'ישראל', הרי מרב חבתו דבק אתכם בקדושתו העליונה.

עוד, 'ישראל' ראשי תבות 'יש ששים רבוא אותיות ל'תורה, וכנגד זה עשה ששים

הראשונים מתוך שחסידים היו היתה תורתם משתפרת ומלאכתם מתברכת (ברכות לב.) והיתה פרונסתם מצויה, ולא הצרכו התלמידי חכמים להחניף לעמי ארצות ולספר עמם כדי שיפרנסו, ולכן למדו תורת ה' בחנם, ואף שהיו מלמדים בחנם קבל העם תוכחתם ומוסרם מפני שהיו ראי ה' ואוהביו באמת.

אמנם בדורות האחרונים בעונותינו הרבים התלמידי חכמים נמצאים בדחקות גדולה, ומכרחים הם להחניף לעמי ארצות כדי שיפרנסו, ועל ידי זה הם נעשים שפלים ובוזיים בעיניהם וכמו שנתבאר בדברינו לעיל, ובכך אין העם מקבלים דברי מוסרם ותוכחתם כי אין הם חשובים בעיניהם.

ומשום כך תקנו שהיו התלמידי חכמים מלמדים תורת ה' בשכר, כדי שלא יהא להם לעמי הארצות פתחון פה לומר שהתלמידי חכמים אינם עמלים לפרנסתם ורוצים להתפרנס מיגיע אחרים, שהרי הם רואים כמה הם עמלים עם התלמידים שלהם ללמדם תורת ה' - וכל זה הם עושים בשכר כדי שייכלו להתפרנס ולא יצטרכו לפל לעל על אחרים.

ואם בן שוב אין התלמידי חכמים בזויים בעיניהם, וכשאין הם בזויים בעיניהם בודאי יקבלו העמי הארץ תוכחתם ודברי מוסרם. וזהו תקון גדול שתקנו עבור הדורות האחרונים כדי שייכלו גדולי וחכמי ישראל לעמד בשער ולהוכיח את העם אל הדרך אשר ילכו בה, ודו"ק:

בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה כאחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקלו (ה לב)

ויש לתמה אמאי הוי כף שעל ידי דבור התלמיד חכם עם העם הארץ יורד הוא ומתבזה בעיניו עד שלכסוף אינו שנה בעיניו אלא פקיתון של חרס, והרי מדבור החכם ונעם אמריו יראה העם הארץ גדול מעלתו ונחשיבותו.

אכן נראה, כי 'ספר הימנו' אין הפונה בדברי תורה ומוסר דברי חכמים וחידותם, אלא הפונה שפח עמו בדברי חלין והבליים, וכן פרוש המהרש"א ז"ל, (אלא שדברי חול של תלמיד חכם עדין נחשבים פקיתון של פסוק). ואזי חושב העם הארץ בלבד: לשם מה סח עמי התלמיד חכם בדברי הבאי, והלא כל מלאכתו ונחשקו הוא בתורה, אין זאת כי אם שרצה להחניף לי על ידי זה, כדי שיוכל לבקשני אחר כך שאמתן לו כדי צרכי פרנסתו.

ואם בן אף התלמיד חכם עושה תחבולות להשגת ממון, ואם בן שוב אינו טוב ממני, שאני עושה תחבולות ביגיעי ועמלי להשגת ממון, והתלמיד חכם בצוף אמריו חומד ממון אחרים שיתנו לו, ולא עוד אלא אדרבא טוב אני ממנו, שאני עובד ומפרנס עצמי ואיני לעל על אחרים שיפרנסוני, והתלמיד חכם הריהו לעל על זולתו שיפרנסו [ולכן בשינה ממנו דומה הוא לקיתון של חרס בפניו, והבן].

ובזה מדיק לשון רז"ל שאמרו 'ספר הימנו' ולא אמרו ספר אתו, והינו שכל מגמת התלמיד חכם בשיחה זו עם העם הארץ הוא רק כדי שיוכל אחר כך לקבל הימנו מתן ושלמונים, ובאופן כזה בודאי שאין העם הארץ מחשיבו אלא מסתפל עליו בבזיון.

ולפי זה יש לישוב מה שלמדים בדורות האחרונים בשכר, דהנה דורות

ושמרת את חקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוך
היום אשר ייטב לך ולבניך אחריך ולמען תאריך
ימים על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך כל
הימים (ד מ)

תתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

המצוה שאדם מקים בכל יום פותח לו צנור
השיך לאותו יום, והצנור מתארך ונמשך לדורי
דורות

יש לדיק מה לשון תאריך ימים - כל הימים.
אבל הענין כפי מה שבארתי במקום אחר
בעזרת השם יתברך על פסוק 'למען ירבו
ימיהם' (דברים יא כא), פי המצוה שאדם עושה
בכל יום ויום פותח לו צנורו השיך ליום
ההוא, והצנור ההוא מתארך וממשיך עצמו
לדורי דורות פי תמצא מקום להשפיע אפלו
לאלף דור, ובפרט שיהיו הבנים ההמה ראויים
לאותה השפעה ועושים מעין מעשי אבותיהם
הטובים.

וזהו אשר ייטב לך ולבניך אחריך, פרוש כשהם
נמשכים אחריך במעשיך הטובים, ולמען
תאריך ימים על האדמה פרוש אף על פי שאתה
כבר עומד ומשמש בין העומדים העליונים,
מכל מקום תאריך ימים שלך, הם צנורי השפעה
אשר נתן לך ה', אותן הצנורות הימים הנ"ל
תאריך ותמשיכם משם לכאן העולם הזה -
היא האדמה, ותאריכם כל הימים לאלפים דור,
ושעור הפתוב, הימים אשר ה' אלקיך נותן
לך אותם תאריך על האדמה הזאת כל הימים
בלי פסיק, וק"ל:

אז יבריל משה שלש ערים בעבר הירדן גו'
(אז יבריל - נתן לב להיות חדר לדבר שיברילם, ואף
על פי שאינו קולטות עד שיברלו אותן שבארץ כנען
אמר משה מצוה שאפשר לקומה אקומנה, רש"י) (ד מא)

מאור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

וכוחם של הס"מ ומלאך מיכאל בכל שנה
ביום הדין

פשט על פסוק בצר לך ומצאוך וכו' ושבת
וכו' אמר החכם: ביום ראש השנה יום
הדין יבואו שתי בעלי דינין לפני המלך
המשפט, מיכאל שר ישראל וס"מ אויבנו,
אומר מיכאל לפני המקום: ישראל חזרו
בתשובה בנה החדש הוא חדש אלול וכמו כן
גזר עליהם לטובה.

טוען ס"מ: אמת מה שכתוב בתורה וישבת
עד ה' אלקיך, אבל כתיב בתורה גם
כן 'בצר לך ומצאוך' ואחר כך 'ושבת', תשובה
עשו אבל 'בצר לך' לא בא (א) להם, וי"ו זו
של 'ושבת' הוא וי"ו המוסף, וצריך להיות
שתי דברים, בצר ותשובה.

ומיכאל שרנו טוען לו: אם זה אמת, גם
כן פסוק 'מכה אביו ואמו' (שמות
כא טו) אינו חייב עד שיכה אביו ואמו ביחד,
וזה אינו, אלא הוי"ו רוצה לומר או זה או
זה, אחד מהם שהכה חייב כמו כן בתשובה.
אלא או זה או זה, או 'בצר לך' שהיסורין
מכפרין העון או 'ושבת' שהיא התשובה.

איד יתכן שהס"מ אינו זוכר משנה שעברה

וכל השנים יעבר תופות הזה עם ס"מ, ועל
פרחו שלא בטובתו עונה אמן. ואנו
מקשים על זה: ס"מ מאחר ששנה שעברה
טען זאת הטענה למה חוזר לטען אותה שנה
אחרת. אבל אמרו חכמים שהקלפה נקראת
שכה, וס"מ הוא קלפה גופה, ושוכת שנה
שעברה וחוזר וטוען אותה פעם אחרת פרי
לקטרג, וק"ל:

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
שתי אופנים בכיבוד טעם הבדלת משה רבנו
את ערי המקלט שבעבר הירדן

יש לעיין מה היה תכּן מעשה משה בהבדלת ערי מקלט שבעבר הירדן, דהא קדם הבדלת אותן שבארץ פנען לא חל שם עיר מקלט גם על אותן שבעבר הירדן.

ויש לבאר זה בשני אפנים: א. ההבדלה היתה הנגה בעלמא (שבחר את הערים ותחומיהן, ואולי גם כן את הדרכים), דאף שלא היה בזה קיום מצוה ולא חלות שם עיר מקלט, מפל מקום הרי זה כמו הנגה והקשר לקיום מצות ערי מקלט לאחריו זה.

ב. אף שקודם הבדלת אותן שבארץ פנען לא חל שם עיר מקלט, הרי לאחר שיהושע הבדיל את השלוש שבארץ פנען חל שם עיר מקלט על אותן שבעבר הירדן בדרך ממילא מצד הבדלת משה, ונמצא, שמעשה משה פעל שיבדלו כערי מקלט, אלא שחלות הדבר לא היתה עד אחרי זמן יהושע [ואולי יש לומר יתרה מזו – שלאחרי שהבדיל יהושע שלוש שבארץ פנען, חל שם עיר מקלט על השלוש שבעבר הירדן למפרע, מזמן הבדלת משה].

מחלקת רש"י והרמב"ם בשתי באורים הנ"ל

ויש לומר, שבזה פליגי רש"י והרמב"ם: ברמב"ם [ורוצח פ"ח ה"ג] הלשון 'אמר הואיל ובאה מצוה לדי אקומנה, והוא לשון הגמרא במכות; אבל רש"י שנה מלשון הש"ס וכתב מצוה שאפשר לקומה אקומנה.

והחלוך בין שמי לשונות הנ"ל: רש"י סבירא ליה שמעשה משה פעל שיחול עליהן שם עיר מקלט (אלא שהחלות בפעל היתה אחר כך בימי יהושע), ולכן כתב מצוה שאפשר

לקומה אקומנה. מה שאין פן הרמב"ם סבירא ליה שהיה רק הכשר בעלמא, ולכן נקט לישנא 'הואיל ובאה מצוה לדי אקומנה'.

הבאור הפנימי בשתי האופנים

ובפנימיות הענינים: לאפן הראשון שמעשה די משה היה רק בגדר הנגה בעלמא אבל לא פעל ענין של הבדלת ערי מקלט בפעל – הרי זה כדי להדגיש ולהורות שמצד מדרגת משה לא שרף מעקרא כל הענין דהורג נפש בשנגה ואין צורך בערי מקלט פנ"ל, והינו שגם ענין המשכת חיות הורג נפש בשנגה הוא למטה ממדרגת משה.

אבל לאפן השני פעל משה חלות שם עיר מקלט. כי אף על פי שמשה מצד עצמו הוא למעלה מפל ענין של הורג נפש בשנגה (גם מהמשכת חיות אלו), מפל מקום, להיותו רעה נאמן, הוריד את עצמו להמשיך חיות גם לבני ישראל שיצטרכו (לאחרי זמן) לערי מקלט.

וזהו שכתב רש"י נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם, כי הבדלת ערי מקלט על ידי משה רבנו קשורה עם ירידתו ממדרגתו, להמשיך חיות גם למי שנפל למקום המיתה והטמאה ה' ישמרנו, ולכן פעל עליו חרדה (המסלקת את הדמים).

אבל לאידך נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם, שלא רק שעשה פן בפעל, אלא נתן לב על זה, כי זהו ענינו של רעה נאמן, שמוסר נפשו עבור צאן מועיתו, וממשיך חיות גם למי שנצטרף ללכת בגולה, 'וְנָס וגו' וְחַי', עד שגם הוא יתעלה להיות מן הדבקים בה' אלקיכם חיים בלכם היום' (דברים טו).

וכן תהיה לנו, בגלותנו זה המר, שלא זו בלבד שאין להגלות שום שליטה חס

ולעשות, ומה הוא מתפלל בכל יום באהבה רבה ומתחנן לפני הקדוש ברוך הוא בפיו ואומר, 'אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו וכו' ללמד וילמד לשמר ולעשות ולקיים, ואחר התפלה עושה בהפוך ונמצא הוא שקר גמור, ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים א א) 'אשרי האיש אשר לא הלך בצצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד וגו'' (סדר היום):

אנכי עמד בין ה' וביניכם (ה ה)

אמתחת בנימין

בפי בנימין מזאלוז'ץ זיע"א

תאוות גופניות להנאת עצמו חוצצים בין האדם להשם יתברך

על פי ששמעתי משם החסיד המכהק איש אלקי מורנו הרב יחיאל זצלה"ה מגיד משרים דקהלת קודש קאלק (המגיד מזלוטשוב זיע"א), רוצה לומר שהמסוף ומבדיל בינינו ליתברך שמו הוא אנכי, שהוא תאוות גופניות להנאות עצמו.

מה שאין בן מי שנותן לבו ליתברך ומקיים בכל תאוות גופניות בכל דרכיך דעהו, ומכניס העבדא בקיום התורה בעשה או בלא תעשה, ובכל תנועותיו הגשמיים עובד ליתברך, וממילא לש בטול המציאות בשביל עצמו ולא נשאר לו שום בחינת אני, והוא על בחינה ואנחנו מ"ה, שלא נשאר לו שום בחינת אנחנו, ונותן אני' שלו גם בן ליתברך, ושוב אין לו מסוף ומבדיל (קהלת ח יד):

היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי, ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה הזאת (ה כא-כב)

ושלום על ישראל, כי ישנה ההגנה הרוחנית דערי מקלט – דברי תורה קולטין, אלא עוד זאת, ש'ונס וגו' וחי', שנמשך לכל אחד ואחד מישראל ענין החיים, חיים אמתיים, עדי קיום היעוד 'חיינו מלימים ביום השלישי' קיימנו ונחיה לפניו' (הושע ו ב), בחיים הנצחיים, בגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, ותכף ומיד ממש (חלק לט עמוד 19 ואלך):

ולמדתם אתם ושמרתם לעשתם (א ה)

בית אהרן

רבי אהרן מסרלין זיע"א

קדם הלמוד יזכר לפני מי הוא לומד, ואחר הלמוד יתבונן במדותיו ולא יגיע לגאונה מהלמוד

ולמדתם אתם ושמרתם לעשתם. בשם אדמו"ר רבי שלמה קארלינער זי"ע וצ"ל, למה נקרא 'גמרא', שהוא לשון גמרא דאשא, כי בשעה שאדם לומד התורה לשמה, בוער להשם יתברך למסר נפשו בשבילו, ותאב לתפלה.

על בן קדם הלמוד יעשה חשבון בעצמו, לפני מי הוא לומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וליחוד הלמוד למי שאמר ויהי העולם, ואחר הלמוד יעשה חשבון בעצמו ויסתכל במדותיו, וישבר לבו על זה, ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום 'לב נשבר ונדקה אלהים לא תבזה' (תהלים נא ט).

אבל יש בן אדם שיושב בכרס מלא ללמד בלא חשבון, ואחר הלמוד מתגאה לומר אני לומד הדק היטב, וחושב בלבו למי יחפץ המלך יותר ממני, ועל זה הדרך איתא בגמרא (ביב צח) פל המתגאה וכו', ובמה נחשב הלמוד לפני השם יתברך, אין התורה נתנה אלא ללמד

מהר"ש בעלזא

רבי שר שלום מפעלזא זיע"א

ככל שמוסיף בתורה ידע שעדין לא הגיע לחכמיתה וצריך להוסיף ללמד ולהבין, ולא יבוא לגאונה

הקשה למה פחדו שימותו, הלא ראו שלא מתו. ותרץ על פי תכלית הדיעה אשר לא גרע, פרושו, שתמיד ידע שעוד לא הגיע לתכלית הדיעה האמתית, וצריך עוד ללמד וללמד ולהבין הדברים לאמתה של תורה, וממילא לא יבוא לגאונה, וזה רק על ידי שהוא יודע שעוד אינו יודע, שעדין לא כלום הוא בלי הבנה שלא יתגאה.

על כן אמרו היום הזה ראינו וגו', שאנו יודעים שיכלנו לשמע דברי אלהים וחי ואז באו לידיעה האמתית היותר גדולה, כמלאכי מעלה, לזה פחדו שלא יפלו על ידי זה לגאונה, שהיא בחינת מיתה, ואמרו למה נמות. ויאמר ה' וגו' מי יתן והיה לכם זה ליראה אותי ואז ממילא יקימו וישמרו את כל מצותי וגו', ובכלל זה להשמר מגאונות:

וזאת המצנה אשר צנה ה' כו'. לעשות בארץ כו' למען תירא את ה' אלהיך לשמר את כל חקותיו כו' ושמעת ישראל ושמרת לעשות כו'

(ו א-א)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

הדקדוקים בפסוק

הנה צריך להבין כפל השמירות לשמר - ושמרת. גם הנה וזאת המצנה קאי על פרשת קריאת שמע שלאחריה שמע ישראל, ואם כן מהו לעשות בארץ. שהרי כל המצות הכתובים בפרשת שמע ודברת בם כו' וקשרתם כו' הן חובת הגוף ונוהג בין בארץ בין בחוץ לארץ.

כן עדין התחתון וגו' עדין העליון

אך הנה גן עדין נקרא ארץ, וכמאמר רז"ל (סנהדרין פ"י מ"א) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כו' לעולם ירשו ארץ (ישעיה ס כא). שגן עדין התחתון הוא שכר מעשה המצות, אבל גן עדין העליון הוא שכר פגנת המצות והתורה, ועל זה נאמר מי יעלה בחר ה' כו' נקי כפים כו' (תהלים כד א), 'יעלה' בחינת עליות בשבתות וראשי חודשים כו'.

על ידי המצות ממשיכים חזיו ויכולים להנות מהגן עדין

אך הנה להיות שהנשמות הם מחדשים ונקראו מאין ליש, ואיך תוכל להשיג תענוג אלקות להיות נהנין מזיו, על זה נאמר לעשות בארץ, 'לעשות' לשון תקון, כמו 'ועשתה את צפרניה' (דברים כא יב), שישאל ממשיכים את חזיו להיות נהנין כו', וכמו שכתוב וינחהו בגן עדין לעבדה ולשמרה כו' (בראשית ב טו), לעבדה זו רמ"ח מצות עשה כו' (וזהו ח"א כו. ועוד) שעל ידי המצות ממשיכים את חזיו וענג העליון ועושיין את בחינת גן עדין.

באור בחינות ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין

וזהו ענגין לשם יחוד קודשא בריה הוא שאומרים לפני כל מצוה ומצוה, דהנה נודע שיש שתי בחינות בהשפלת שלות, ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין. וכמו שכתוב תרי קראי, כתיב אחד אומר 'מלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו א), דמשמע כבודו וזיו, בחינת לבוש, מאגי מכבודתא, ולא עצמותו יתברך. וכתוב אחד אומר 'את השמים ואת הארץ אני מלא' (ירמיה כג כד), 'אני' דיקא, עצמותו.

אך הנה פי מלא כל הארץ כבודו הינו ממלא כל עלמין, שהוא בחינת חיות הנתפס תוך עלמין להחיותו, שהחיות מתמעט מעוט אחר מעוט עד בחינת דומם, הוא חיות

בבחינת 'אתה' לנוכח. ועל ידי זה נמשך תוספת אור בגן עדן:

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (רבי יצחק ורבי יהודה היו אולי באורחא. משו להווא אתר דכפר סכנין, דהנה תמן רב המנונא סבא. אתארחו באתתא דיליה, דהנה לה כרא חדא זעירא, וכל יומא הנה כבי ספרא, ההוא יומא סליק מבי ספרא ואתא לביתא. תמא לון לאלין חכמיון, אמרה ליה אמיה קריב לגבי אלין גוברין עלאין ותרווח מנייהו בהקאן. קריב לגבייהו, עד לא קריב אהדר לאחורא, אמר לה לאמיה לא בעינא לקבא לגבייהו, דהא יומא דא לא קרו קריאת שמע, והכי אולפי לי, כל מאן דלא קרי קריאת שמע בעונתיה בגורו הוא כל ההוא יומא. שמעו אינון ותוהו, ארימו ודיהו ובריכו ליה, אמרו ודאי הכי הוא, יומא דא אשתדלנא בהרי תנו וכלה דלא הנה לון צרכייהו, והו מתאחנן לאזוונא, ולא הנה בר נש לאשתדלא עלייהו, ואנן אשתדלנא בהו, ולא קרינון קריאת שמע בעונתיה, ומאן דאתעסק במצוה פטור מן המצוה. אמרו ליה, כרי כמה ידעת, אמר להו, בריחא דלבושיכוו ידענא כד קריבנא לגביכו, וזהו ח"ג קפו.) (ו ד)

אזור אליהו

רבי אליהו מוויסקיט זיע"א

באור המעשה בינוקא שהריח בכגרי החכמים שלא קראו קריאת שמע

בזהר הקדוש (ח"ג קפו.) אמרו ליה ברי במה ידעית, אמר להו בריחא דלבושיכוו ידענא פד קריבנא לגביכו וכו'. יש להבין ענין הכרתו בריח המלבושים שלא קראו קריאת שמע, הלא הם עסקו במצוה דהכנסת פלה והעוסק במצוה פטור מן המצוה וממילא אין נשאר פגם.

אך הענין בזה, ידוע שהתורה היא מזון הנפש והמצוות הם לבושי הנפש הנקרא חלוקא

מועט היותר אחרון, ובצומח החיות יותר מרבה, ולכן הוא צומח כו', שהחיות מתמעט בירידתו למטה מטה, וכמו שכתוב 'שרפים עומדים ממעל לו כו' (ישעיה ו ב), שמשגיגים חיות ואור האלקי שבתוכם.

מה שאין פן האופנים וחיית, שאין משיגים החיות והאור האלקי שבתוכם יותר מועט ומצמצם, ולכן הם ברעש גדול כו', והרי זה כדמיון הנשמה שממלא כל הגוף, שהחיות הוא בהתחלקות ושנויים רבים. השכל שורה במח, ודבור בפה, ויורד מטה ומתמעט כו', כח התנועה ביד וכת החלוף ברגל.

ובחינת החיות שבבחינת ממלא כל עלמין נקראת בשם 'שכינתיה', לשון 'שכנתי בתוכם כו' (שמות כה ח), שהחיות מתלבש בעלמין כנשמה המתלבשת בגוף כו'. ובחינת סוכב כל עלמין הוא גם כן חיות ואור אין סוף בתוך כל העולמות, אלא שאינו בבחינת גלוי והתחלקות רבוי ומעוט.

שהחיות ההוא שנה ומשנה קטן וגדול כו', ונקראת סוכב כמו העגול על הדרך משל שמעלה ומטה שוים, שבחינה זו נקראת 'קודשא בריך הוא', קדוש ומבדל שאינו נתפס בבחינת עלמין כלל, מלשון 'אל תגש בי כי קדשתיו' (ישעיה סה ה), או 'הגבל את הנהר וקדשתו' (שמות יט כג), וכן 'קדשים תהיו' (ויקרא יט ב) - מבדלים תהיו, שבבחינת המבדל ומפוש נקראת בלשון הקדש בשם קדש.

וזהו ענין 'לשם' חוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, שעל ידי המצות ממשיכים בחינת סוכב כל עלמין בחינת קדוש להיות בגלוי בבחינת ממלא כל עלמין. וזהו ענין פגנות ברכות המצות 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, הינו שבבחינת הנה סוכב כל עלמין יהיה בבחינת ברכה והמשכה בגלוי

אלקיכם' – לומר שדי באלקותו יתברך לשמחנו ולנחמנו על הצרות שעוברים עלינו תמיד

בְּפִרְשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, לְקַבֵּל בְּכָל יוֹם אֱלֹקוֹתוֹ יתברך לְשִׁמּוֹעַ פִּי ה' הוּא אֱלֹהֵינוּ בִּיחּוּד, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (שמות כ ב) 'אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ', וּבְזֶה צְרִיף לְהִיּוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁשׁ וְשֵׁמֶת כָּל הַיּוֹם, וּכְמוֹ שְׁנֵאָמַר אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, זֶה שֶׁהוּא אֱלֹהֵינוּ יְהִי חֲבִיב עֲלֵינוּ מִגּוֹף וּנְפֶשׁ וּמְאֹד. וּכְתִיב אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ – לְאַהֵב כָּל הַמְּסַבֵּב אֶל קַבְּלַת אֱלֹקוֹתוֹ יתברך שְׁמוֹ, דְּהִינּוּ כָּל הַמְּצוֹת וּמִדּוֹת יִשְׁרוֹת, כָּל הַגּוֹרֵם הַתְּקַרְבוּת אֱלֹקוֹת, כָּל אֵלֶּה צְרִיף הָאֲדָם לְאַהֵב וּלְהַשְׁתַּקֵּק עֲלֵיהֶם תָּמִיד.

לְכוּ מִסְדֵּר פִּרְשָׁה זֹו בְּשִׁבְתַּת נַחְמוֹ, כְּדַכְתִּיב 'נַחְמוּ נַחְמוּ עִמִּי יֹאמַר אֱלֹהֵיכֶם', – פְּרוֹשׁ שֵׁיִשׁ דֵּי בְּאֱלֹקוֹתוֹ יתברך לְנַחֵם בְּזֶה עַל כָּל הַצְּרוֹת שְׁעוֹבְרִין עֲלֵינוּ תָּמִיד. וְלִכֵּן תִּקְנוּ פִּרְשַׁת עֲשֵׂרַת הַדְּבָרוֹת אֲנֹכִי וּפִרְשַׁת שְׁמַע בְּשִׁבְתַּת נַחְמוֹ, כִּי זֶה נַחְמַתְנוּ, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר 'אֲנֹכִי אֲנֹכִי כֹו מְנַחֵמְכֶם'.

הצרות הם חבלים וכבלים של קרוב לבורא יתברך

כִּי הִנֵּה בְּאָמַת כָּל הַיְסוּרִים הַבָּאִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַכֹּל כְּדֵי לְהַתְּקַרֵּב אֵלָיו יתברך וְלֹא לְעַנֹּשׁ בְּלִבְדֵי. כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר 'לֹו אֱלֹהִים קְרִבִים' (דברים ד ז), פְּרוֹשׁ כִּי גַם מִדַּת הַדִּין לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל הוּא לְקָרֵב וְלֹא לְרַחֵק, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר 'בְּכָל צָרְתֶם לֹו צֹר' (ישעיהו סו ט), פְּרוֹשׁ 'לֹו' בְּשִׁבְלֵוֹ, כְּדֵי לְקָרְבֵנו אֵלָיו, וְהַצָּרָה עֲצֻמָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִיא לִישׁוּעָה, כְּדֹאִיתָא בַּפְּדֻרָשׁ שֶׁבְּצוּר הִיא אֶחָד מִלְּשׁוֹנֵי תְּפִלָּה, וְכֵן הַגְּאֻלָּה מִתּוֹךְ הַצָּרָה, כְּדַכְתִּיב 'עֲזָרָה בְּצָרוֹת נִמְצָא מֵאֹד' (תהלים מו ב).

וּבְמִדְרָשׁ, מִשָּׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם אָמַר 'וּמְצָאָהוּ רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת' (דברים לא יז), כְּבָלִים שֶׁל מֵאָה לִיטְרָא, דְּדוֹד אָמַר 'עֲנֵךְ

דְּרַבְּנֵן, וּמְכַל מְצוּהָ נַעֲשֶׂה לְהַנְפֵּשׁ לְבוֹשׁ הַיְקָר, וּכְמוֹ שְׁבַע עוֹלָם הָיָה יֵשׁ לְבוֹשִׁים מִיְחִידִים לְזַמְנֵים מִיְחִידִים כֵּן יֵשׁ מְצוֹת שֶׁהִזְמִין גּוֹרֵם שֶׁהַנְּפֵשׁ נִצְרָף בְּזֶה הַעַת לְאוֹתוֹ הַמְּלַבּוֹשׁ, אֲבָל אִם יתְלַבֵּשׁ אָדָם לְמִשְׁלַבּ פְּקִיץ בְּמַלְבוֹשׁ שֶׁל חֲרָף, הֵגֵם שֶׁמְּלַבּוֹשׁ הוּא אָף עַל פִּי כֵן נִכְרַ שְׁחָסַר לוֹ הַמְּלַבּוֹשׁ הַשֶּׁיף לְזֶה הַזְּמַן.

כֵּן הִנְהוּ תְּנַאי, אָף עַל פִּי שְׁעִסְקוּ בְּהַכְּנַסַת כְּלָה וְהִיָּה לָהֶם הַבְּהִירוֹת שֶׁל אוֹר הַמְּקִיף, הִינּוּ הַלְּבוֹשׁ שֶׁל זֹו הַמְּצוּהָ, אָף עַל פִּי כֵן הַלְּבוֹשׁ הַשֶּׁיף לְאוֹתוֹ זְמַן נַחֵסַר לָהֶם. וְזֶהוּ שְׁאָמְרוּ חַז"ל (ברכות י) גְּדוֹל הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּעֻנְתָּהּ יוֹתֵר מִהַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כִּי תוֹרָה הִיא מְזוֹן הַנְּפֶשׁ, הִינּוּ אוֹר פְּנִימִי, וְהַמְּצוֹת בְּעוֹנְתָן הוּא אוֹר מְקִיף, וְדִי לְמַכִּין:

תּוֹרַת הַיְהוּדִי הַקּוֹדֵשׁ

בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמִיָּה מְבִיכּוֹב זִיע"א

יש להרגיש באמירת שמע ישראל את כל כשרו בוועד באש

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. הַרְבַּ הַקּוֹדֵשׁ רַבִּי נַחְמִיָּה יְחִיאֵל מְבִיחָאוּע אָמַר, דְּאִיתָא בְּסִפְרֵי חֲסִידִים כִּי בְּעַת קְרִיאַת שְׁמַע צְרִיף לְצִיר בְּנַפְשׁוֹ כְּאֵלוֹ בּוֹעַר אֵשׁ גְּדוֹלָה כַּנְּגִדוֹ וְהוּא מְפִיל עֲצֻמוֹ בַּתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּשִׁבְלֵי קִדְשַׁת שְׁמוֹ יתברך. וְאֵנִי אוֹמֵר, כִּי צְרִיף לְהַרְגִישׁ בְּעַת אֲמִירַת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל כִּי בְּשִׁרְנוּ מִמֶּשׁ בּוֹעַר בָּאֵשׁ שֶׁלְהִבַּת, וְצְרִיף לְהַרְגִישׁ כְּוִיּוֹת הָאֵשׁ בְּכָל רַמ"ח אַבְרִינּוּ וּשְׁס"ה גִּידָנוּ:

שִׁפְתַּת אֲמַת

רַבִּי יְהוּדָה לֵיב מְגוּר זִיע"א

פרשת שמע נקראת בשבת 'נחמו וגו' יאמר

ושלום, וְכַל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִים לוֹ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה (ביצה טז), וְכַאֲשֶׁר הֶאָרִיכוּ בַסְּפָרִים הַקְדוּשִׁים.

וְלִזְהָה כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לְאָדָם אֵינָה צֶעַר רַחֲמָנָא לְצִלּוֹן, טוֹב לְשִׁתּוֹת שְׂכָר וּלְכֶרֶךְ שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדָבָרוֹ - שֶׁהַכֹּל בְּרִצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ, אִף אִם בֶּן לְמָה צָרִיךְ לְמִשְׁקָה, הָא הִשׁוּתָה מִיָּם לְצִמְאוֹ גַם בֶּן אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדָבָרוֹ (ברכות ב.ד.)

וְתַרְזִין, פִּינֵן שֶׁהוּא בְּכַטְחוֹן גְּדוֹל בְּהֶשֶׁם יִתְבַּרֵךְ יְכוּל לְשִׁתּוֹת מִשְׁקָה, כִּי הוּא יֵין הַמְּשֻׁמֵּר. וְד"ל, וְדָבָרֵי פִי חֲכָם חֵן, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְעַל פִּי זֶה נִרְאָה דִּינֵינוּ מֵה שְׁאֲמָרוּ חֵיב אָדָם לְכֶרֶךְ כּו' - כְּלוֹמֵר לְכֶרֶךְ וְלוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדָבָרוֹ, וְדָבָרֵי רַבְּנֵי ז"ל מְמֹשׁ (נאם המאסר):

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךְ הַיּוֹם עַל לְבַבְךָ, וְשִׁנַּנְתָּם לְכִנּוּי וְגו' (ו 1-2)

שַׁעַר הַמִּצְוֹת

רַבֵּי חַיִּים וויטאל זיע"א

הַיְגַע בְּתוֹרָה מִתְקַן בְּכָךְ אֵת נַפְשׁוֹ וְאֶפְלוֹ אִם שׁוֹכֵחַ לְמוֹדוֹ יִזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא שְׂיִזְכְּרוּ לוֹ כֹּל מֵה שֶׁלְמַד

מִצְוֹת תִּלְמוּד תוֹרָה. כְּתִיב וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגו', וְשִׁנַּנְתָּם לְכִנּוּי וְגו'. בְּתַחֲלָה אֶכְתָּב בְּעִנְיַן הַשִּׁכְחָה אֲשֶׁר בְּאֲנָשִׁים, כִּי הִיא נִתְּנָה עֲצוּלוֹת וְתַרְדֵּמָה, לְהַמְנִיעַ מֵעֶסֶק הַתוֹרָה, בְּאֵמֶת כִּי הִנֵּה חֵס וְשְׁלוֹם נִמְצָאִים יְגַעִים לְרִיק וּלְכַבְּטָלָה, פִּינֵן שֶׁהַכֹּל נִשְׁכַּח מֵהֶם. וְלִכְךָ נִודֵיעַף עִנְיַן הַשִּׁכְחָה מִה עִנְיָנָה.

הִנֵּה נִודַע מֵאֲמָרֵי הַזֶּהר פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים (ח"ב ב.ד.) בְּתַחֲלַת הַפְּרָשָׁה, בְּאֲמָרוֹ כִּי הָאָדָם תַּחֲלָה נִתְּנִים לוֹ נַפֶּשׁ, וְאִי זְכִי יִתִּיר יִתְּבִין

כו' בְּיוֹם צָרָה כו' (תהלים כ ב), יִרְמִיָּה אָמַר 'וְעַתָּה צָרָה כו' וּמִמָּנָה 'וַיִּשַׁע' (ירמיה ל ז), כְּבָלִים שֶׁל לִיטְרָא אַחַת.

הַרְמֵז כִּי כָּל הַצְּרוֹת הֵם כְּבָלִים, לְהִיּוֹת הָאָדָם נֶאֱסָר בָּהֶם אֶל תּוֹרַת ה' שֶׁלֹּא יִכַּל לְסוּר מִן הַמִּצְוֹת, וְהַצְּרוֹת פּוֹעֲלִים אֶצְלֵי אִישׁ יִשְׂרָאֵל, כְּדֹאִיתָא שָׁזָה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דְּכָתִיב בָּהֶם וְקָלַל בְּמַלְכוֹ וּבְאֵלֵהֶיו כו' (ישעיה ח כא). וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל כְּכֹל עַת צָרָה אֶפִּילוֹ מִשְׁהוּ, נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ כְּבָלִים לְהִתְאַסֵּר בָּהֶם אֶל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה:

וְאֶהְבֶּתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכֹל לְבַבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל מְאֹדְךָ (ו ה)

מְנוֹרַת זֵהב

רַבֵּי זְדוּטָא מְאַנְיִפּוּלֵי זִיע"א

בְּאוֹר נִפְלֵא עַל מֵאֲמַר חֵיב אָדָם לְכַרֵּךְ עַל הַרְעָה כֶּשֶׁם שֶׁהוּא מְכַרֵּךְ עַל הַטּוֹבָה

וְאֶהְבֶּתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכֹל לְבַבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל מְאֹדְךָ. בְּשִׁלְהֵי מִסְכַּת בְּרִכּוֹת (נד.) דְּרָשׁוּ חו"ל חֵיב אָדָם לְכַרֵּךְ עַל הַרְעָה כֶּשֶׁם שֶׁהוּא מְכַרֵּךְ עַל הַטּוֹבָה שְׁנֹאֲמַר כו' כְּכֹל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הֵנִי מוֹדֵה לוֹ בְּמֵאֵד מְאֹד. וַיֵּשׁ לְבָאָר עִם דְּבָרֵי רַבְּנֵי ז"ל:

דְּהִנֵּה כְּתִיב (משלי לא ו) 'תִּנְנוּ שְׂכָר לְאוֹבֵד וַיִּנֵּן לְמִרְי נַפֶּשׁ', וְכַתֵּב הָרַב הַגְּאוֹן כּו' מוֹרְנוּ הָרַב אֲרֻנָּה לִיבוֹשׁ ז"ל אב"ד דְּקַהֲלַת קוֹדֶשׁ וַיִּשְׁנַע בְּסִפְרוֹ פְּגִי אֲרֻיָּה עַל חֲשׂוֹן מִשְׁפָּט בְּלִקּוּטִים לְאַרְחַ חַיִּים וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הַחֲסִיד וְהַקְדוּשׁ, בּוֹצִינָא דְהַוְרָא, מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵי זְדוּטָא זִלְה"ה שְׁאֲמַר הַטַּעַם עַל 'תִּנְנוּ שְׂכָר לְאוֹבֵד כו'', מִחֲמַת שְׁבָאָמֶת כֹּל דְּבָר הוּא מֵהַשְׁגָּחָה וְלֹא בְּמִקְרָה חֵס

עולה בקנה אחד עם הדרש של חז"ל 'לך לאות ולא לאחרים לאות, ומה שפסה זה גלה זה.

רצה לומר אף על פי שאמה נראה יחיד גאה לעמך בעניני התנהגותך בעבודתו יתברך שמו, ויתלווצצו עליך באמרו כי לא תעשה כפי שמדרגתך ושכלך מגיע, לא תשגיח על זה, לך לאות ולא לאחרים לאות, שצריך אמה לעשות עבודתך לשם שמים, שיהיה תועלת לך לנשמתך, ולא כדי שישא חן העבודה שלך לפני אנשים אחרים, כי צריך לעשות כל דבר בלי שום פניה חס ושלום, רק לשמו יתברך לבד:

וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה וגו' (ו כה)

שפת אמת

רבי משולם פייבוש מבראדשין זיע"א (נכד בעל הישר דבני אמת)

באור הפסוק באפן נפלא על פי מעשה שהיה

בפסוק וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה וגו'. שמעתי ממורי ורבי הרב הקדוש המפורסם וכו' מורנו הרב מנחם מענדיל זצלה"ה מקאסיב שבאר הפסוק הלז על פי מה שספר מהרב רבי יוסקי דקהלת קודש יאס:

שהלך פעם אחת על ענין צדקה, ונתן לו עשיר אחד נדבה הגונה, ותבע הרב אותו הרבה יותר. ושאל העשיר את הרב, איך יכול לתבע ממנו יותר מכפי אשר נקצב מחז"ל אל יבזבו יותר מחמש (כתובות ג).

והשיבו הרב רבי יוסקי, זה מיירי וקא מקיום מצות צדקה, אבל יתטאף

ליה רוחא כו'. הנה הנפש היא מן הנקבה, ובה ענין השכחה. וכל זמן שלא השיג האדם חלק רוח, הנפא מן הזכר, וכו' סוד הזכירה, הוא שוכח והולך.

והנה טורח ומתקן הנפש על ידי טרחו ועמלו בתורה. ואף על פי ששוכח מה שלומד, אינו יגע לריק חס ושלום, יען כי בעולם הבא ולעתיד לבא, יזכירו לו כל מה ששכח, כמו שאמרו רז"ל (והר ח"א קפה). ואם עתה בתיים הוא שוכח, הטעם הוא כי המקום גורם לך, כי הוא מתקן הנפש, הנקרא עלמא דנוקבא, ואינו חס ושלום יגיעו לריק, ומחזיב הוא לתקן בראשונה הנפש, ואחר כך יתנו לו הרוח:

וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך (ו ח)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זיע"א

אל יבוש מהמלעיגים על עבודתו

לאות על ירך. אמרו חז"ל (מנחות ז:) לך לאות ולא לאחרים לאות. האיר ה' את עיני להבין דבריהם הקדושים, שרמזו לנו דרך העבודה בזה, שעקר הכל שישגיח האדם על מעשיו בעבודתו יתברך שמו לעשותם רק לשם שמים, ולא יבוש מפני המלעיגים עליו בעבודתו יתברך שמו מחמת שנואה להם שעושה זאת מחמת יהרא ורמות רוחא דאית ביה, כי לא מפני המלעיגים יבטל חס ושלום מעבודת הבורא יתברך שמו.

אף שיאמרו שאתה נאה אל תשנה עבודתך

דהנה הפרשה הראשונה דקריאת שמע מוכן כנגד שם מ"ב דאנא ככח פידוע, ועל אלו תבות לאות על ירך הם אותיות 'גל', שהוא ראשי תבות יחיד ג'אה לעמך, והפונה

המצוה לידו, אז נקרא שעושה לפני ה', כמו טרם כנ"ל:

שבת נחמו

אמרי הרי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

כל אחד יכול לשמע את הקול הקורא לפנות כל הרע והפסלת שבו

'קול' קורא במדבר פנו דרך ה' וגו' (ישעיה מ א). שבת נחמו הוא אצל העולם יום טוב, והוא פי יצאו מן המצרים לרחבות, כתוב בפסוק (משלי א כ) 'ברחבות תתן קלה', אשר כל אחד יכול לשמע את הקול שעליו נאמר 'קול קורא במדבר פנו דרך', שאם לא פן שלא יוכלו לשמע, למה קורא הקול פנו דרך, הינו לפנות הרע והפסלת אשר כל אחד ואחד יש בו:

ט"ו באב

אור המאיר

רבי זאב וואלף מז'יטומיר זיע"א

מט"ו באב הוא זמן תשובה והכנה לימים הנוראים

שמעתי מהמגיד זל"ה שהיה שמה אומר בדרך צחות, 'זכר את בוראך וגו' עד אשר לא תחשף השמש והירח והכוכבים (קהלת יב א), ונתן בהם סימנים לשלשה פתי בני אדם המחלקים בעת תשובתם, פת ראשונה היא אלהים נוגע על פניהם, לעזור להם בקרבם אל עבודת הבורא ברוך הוא מתמשה עשר באב, ומתחילים להתענות וכדומה בתוספת עבודתם, ומעלים בזכרונם או אימת הדין,

בצדקה פרק' (הניאל ד כד) היא חוב, וחוב גורם אפילו מגלימא דעל כתפו. וזה פרש מורי הקדוש הנ"ל, וצדקה תהיה לנו – הינו שיחשב לנו לצדקה ולא לחוב, כי נשמר לעשות את כל המצוה ולא יהיה עלינו חוב, עד פאן דבריו הקדושים:

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוזניץ זיע"א

שכר המצות הוא נדבה וחסד מהבורא אך המשתוקק מתי תבוא לידו מצוה ויקמנה בדין הוא שיטל שכרו

וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות וגו'. דהנה פתיב (איוב מא א) 'מי הקדימני ואשלם', שהבורא ברוך הוא מוכיח את בני אדם, מי הקדימו לעבדו קדם שקבל שכרו, הרי שהוא עושה ציצית לכבודו, הקדימו הבורא לתת לו את הכבוד, מל את בנו, הרי הקדימו לתת לו בן, וכן כל המצוות.

נמצא כל השפעות שהבורא ברוך הוא משפיע לנו הכל בנדבה וחסד, כי המצוות נעשו גם פן על ג'ו כנ"ל. אמנם פשהאדם עובד מאהבה ומיחל ומצפה לבן זכר רק כדי שיזכה למולו לשם ה', וכן מצפה שיהיה לו בן להטיל בו ציצית, אז הוא מקדים בעבודתו להבורא יתברך שמו.

ונה שאמר הכתוב וצדקה תהיה לנו, פרוש שהשפעה הבאה בדרך צדקה וחסד תהיה לנו, לפעמים תוכל לבוא בדרך שלום מדה במדה, וזה נרמז במלת לנו, פרוש כפי עבודתנו. וגם לנו גימטריא 'אלהים', שהוא כח המגביל ומשפיע לפי סדר העבודה. והינו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלהינו וגו', אם אדם שומר וממתין מתי תבוא

שנייהם בחינה אחת, כי ט"ו באב הוא בחינת התקון וההמתקה של תשעה באב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא בתרא קכא.) שבתשעה באב הייתה הגזרה של מתי מדבר, שאז היו מתים בכל שנה במדבר, ובט"ו באב פסקו מתי מדבר, נמצא שט"ו באב הוא בחינת התקון וההמתקה של תשעה באב.

ועל כן הוא בבחינת יום הכפורים, כי לפשוטין בתשעה באב להתעורר בתשובה על ידי שרואין גדל ירידתו ומאמינים ששם דיקא נסתר ונעלם השם יתברך בעצמו, על ידי זה זוכין לבחינת תשובה, לבחינת יום הכפורים שאז עולין לשם באמת ונמתק הכל כנ"ל, ועל כן ט"ו באב, שהוא ההמתקה והתקון של תשעה באב ויום הכפורים הם בחינה אחת כנ"ל (הלכות גטין ה"א):

מסכת אבות - פרק ד'

שבעה חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנו זיע"א

הטעם שנקרא מסכת אבות

יש לומר טעם שנקרא 'מסכת אבות', כי דרך בני אדם שמשתוקקים שבניהם יהיו תלמידי חכמים ונראי ה', אבל הוא אינו מסיעו בזה שיגדל לתורה ומעשים טובים, והאמת נתן להאמר כי אם האב אינו לומד בעצמו ואינו מתנהג כראוי אזי מה יעשה הבן שלא יחטא, אם אינו רואה בביתו להוריו שילמדו אם כן מהיכן ילמד הבן.

ולזה אמרו חכמינו ז"ל 'פרקי אבות' - רצה לומר שמקדם צריכים להיות כל המדות שנאמרים שמה לאבות הבנים שיקימו כל מה שזכר בפרקי אבות, ואזי ממילא גם הבנים ילכו בדרך האבות:

ויראו האנשים כי הימים מממששין ויבאין, שעתיד לתן דין וחשבון לפני פסא כבודו יתברך וכו'.

הנה עתה בזמן הזה רבים הם עמי הארץ, ואינם משגיחים על כל זה, וגם בתמשה עשר באב שהוא אחת מהנה זמן תשובות השנה, לא נכר על פניהם מורא שמים ותוספת עבודה, כאשר ראו עיני ולא זר, בגמים הראשונים, בגאם עתים הללו, כל אחד ואחד מהמתקדשים ומטהרים להכניס צוארם בעבודת אדוניהם, ומלאה לפם לגשת ולקרב לתורתו ולעבודתו יתברך, הנה נכר על פניהם יראת הבורא ברוך הוא, ומוראם וחתתם משלת על הבריות, לא כן עתה, איש לדרך פנה, ויפנו אליו יתברך ערף ולא פנים, ואזי לאותה בושא וכלמה (דרוש לר"ה):

דמשוק אליעזר

רבי אליעזר מויוזניץ זיע"א

מחטב עציף עד שאב מימך - מט"ו באב

עד יום הכפורים

מחטב עציף עד שאב מימך (דברים כט ט'). 'חוטב עציף' רומז על תמשה עשר באב, יום שפסקו מלכרות עצים למערכה (תענית ל.), מאז מתחילים ימי התסוד והרחמים, 'עד שאב מימך' - 'מים' פנוי לתסודים, הינו יום הכפורים, שהוא יום תסודים ונמתקים בו הדינים ברחמים וברצון:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

ט"ו באב הוא ההמתקה של תשעה באב ולכן

הוא כיום הכפורים

לא היו ימים טובים לישראל בתמשה עשר באב וכיום הכפורים (תענית פ"ד מ"ח), כי

שבת קדש - מעלת השבת

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

ביום השבת מתדבקים עם הקב"ה

ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום (דברים ד טו). אפשר לרמוז על יום השבת, דביום השבת מתדבקים בגני ישראל עם ה' דבוק גמור, כמו שנאמר (שמות לא יז) 'ביני ובין בני ישראל הוא לעלם', שביום שבת זוכים לתוספת נפש רוח נשמה, וזהו הדבוק שמוסיפים בשבת.

והנה 'ואתם' הדבקים בהנ"ה אלהיכם עם האותיות והכולל גימטריא יום השבת, וזה שאמר 'אתם' הדבקים בה' אלהיכם, דהינו ביום שבת כאמור, בזה 'היום' אתם נחשבים 'חיים כלכם', דנמשכים ונוספים לכם חיים ממקור חיים:

טבילה במקוה בערב שבת ובשבת

בית אהרן

רבי אהרן מסרלין זיע"א

מעלתה העצומה של המקוה בערב שבת ובשבת

בשם צדיקים: מקוה בערב שבת איז כדאי צוא גיין איין מייל צוא פוס, ומקוה בשבת בבקר וואלט כדאי גיוועזין גיין דריי מייל אם הנה מתר:

הנהגות צדיקים

רבי דוד לידא זיע"א

כמו שיש הפרש בין חול לשבת כף יש הפרש בין ליל שבת לשבת. על כן יש נוהגים בטבילת שחרית ביום השבת:

כן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי (מ"א)

דברי יואל

רבי יואל מטאטמר זיע"א

הרוצה להשלים עצמו בקיום כל המצות ילמד מכל אדם

אפשר לומר באור הדבר, על פי מה שכתוב בספרים הקדושים שכל נפש מישראל יש לו מעלה ויתרון על חברו לפעמים באיזה מדה טובה או בהירות איזה מצוה אשר קים אותה בשלמות יתר על שאר אנשים בני גילו. והסבה לזה, כי ראויה היא אליו מצד שרש נשמתו, וזו היא סבת גלגולו וביאתו לעולם השפל הזה להשלים עצמו במצוה זו יותר, כי הוא הצרף לתקון נשמתו.

ואשכחו סמוכין לזה ממאמר תז"ל (שבת ט"ח:) אמר רב ששת תיתי לי דקיימית מצות תפלין. ואמר רב נחמן תיתי יוסף בריה דרבה, אבוף במאי זהיר טפי, אמר ליה בצייצית וכו'. ואין ספק שאלו הקדושים היו זהירים בכל התורה ובכל המצות, אבל באלו המצות שחשבו ז"ל בהם היה זהירותם עורף על שאר כל המצות, והיתה השגתם בהם ותשוקתם אליהם קרובה מצד שרש נשמתם. גם זכו להשפעה יתרה מאורות המצוה הנאצלים מאורו יתברך יתר על בני דורם.

ועל כן האיש החכם יבין את זאת ורוצה להשלים עצמו בקיום כל המצות ולהשיג מאורם ולקיים על צד היותר טוב, בהכרח ירצה ללמד מכל אדם במה שהשיגו במצות השם יתברך וחכמת התורה הקדושה יותר ממנו:

אמרי אמת לקוטים

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

הטבילה במקנה היא טהרה בכחינת יושב ומצפה לקדשת השבת

בשבת הקדשה יורדת אל בני ישראל כדכתיב 'שבת היא לה' ככל מושבתיכם' (ויקרא

כג א), אולם לקדשה צריכים להיות יושב ומצפה, כענין שאיתא (הגיגה יט.) גל שנחלש וכו' ונפל על האדם ועל הכלים טהורים וכו' ביושב ומצפה וכו', כשטובלים ונטהרים במקנה לכבוד שבת הרי זה יושב ומצפה:

תורת הסנא קדישא מקוזמיר

רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א

הזהירות לא לשוה במקנה

יש קלפה רחמנא לצלן שיינקתה הוא רק מזה שמדברים בשבת בבקר בהמרחץ כשהולכים לטבל בהמקנה. ומי שירדע בעצמו שלא יוכל להתאפק מלדבר, מוטב שילך למקנה אחר תפלת שחרית קדם קריאת התורה, כי אז בודאי לא יהיו שם אנשים:

חמרא טבא

רבי אברהם שמחה מבארנוב זיע"א

רמו לקרון עור פני האדם בשבת על ידי

טהרת המקנה

ויקהל משה (שמות לה א). **כתב** [בכעל הטורים]: **כתב** לעיל 'כי קרן אור פני', סמך לו פרשת שבת, לומר שאינו דומה קרון פנים של שבת לשאר ימים, עין שם. והנה אור הקדשה אשר בפנים של שבת בא בטהרת המקנה לכבוד שבת קדש, על כן פתח בזה בתבת 'ויקהל' שגימטריא 'מקנה'. והמשכן היה מטהר לישראל כמו המקנה. והוא טעם 'הוקם המשכן', 'הוקם' אתון 'מקנה', ונודע בונת המקנה במספר שמות אלקיים אדנ"י (פרשת ויקהל):

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

בערב שבת שחל בו יום טוב אין צרך למקנה

שמעתי מפיו [של זקני מורנו הרב רבי רפאל ז"ל] שאמר בשם מורו [הרב ז"ל], שאין צריך לילך למקנה ביום טוב לעת ערב על שבת, או אפלו בחול המועד על יום טוב, דהינו הושענא רבה. ואמר בזה הלשון: באדארך מען מער מקנה וויא יום טוב איז?! [כי זקוקים למקנה יתור מאשר היום טוב עצמו], וחול המועד גם כן יום טוב. רק בערב שביעי של פסח אמר מורו שצריך לילך למקנה לעת ערב, מחמת מעשה שהיה:

אוצרות גאוני הדורות

מוכא במדרש (דב"ר ז ט), אמר הקב"ה למשה, אם **אעברה** נא אתה מבקש לקים, בטל 'סלח נא' (במדבר יד ט). ואם 'סלח נא' אתה מבקש לקים, בטל **אעברה** נא. וכששמע משה כן, אמר, ימות משה

אעברה נא ו**אראה** את הארץ הטובה וגו': **ויתעבר** ה' **בי** למענכם (ג כח-כו)

חכמת שלמה

רבי שלמה סלימאן פריץ זצ"ל משה ותר להכנס לארץ לטובת עם ישראל

פַּעַמִּים בַּמְקוֹם לְדַבֵּר אֵלָיו. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ ה' "עֲנֵן לֹא הֵאֱמַנְתָּם בִּי הִקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְכֵן לֹא תִבְיֹאוּ אֶת הַקְּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם" (במדבר כ יב), וְכִיצַד אָמַר מֹשֶׁה, שֶׁלְטוֹבְתָם אֵינוֹ נִכְנָס לָאָרֶץ.

וּלְפִי הָאָמּוֹר מוֹכֵן הֵיטֵב, שֶׁכָּל מֵה שִׁמְשָׁה נִשְׁאָר בַּמִּדְבָּר וְלֹא נִכְנָס לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא לְטוֹבְתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

עֲלֵה רֹאשׁ הַפְּסָנָה וְשֵׂא עֵינֶיךָ יְמֵה וְצַפְנָה וְתִמְנָה וּמִזְרְחָהּ וְרֵאָה כְּעֵינֶיךָ כִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה (ג כז)

עֲקֹב הַעֲנִיָּה

רַבֵּי הַחַמִּים נִפְסִים דִּי שְׁגוּרָה זַ"ל
יִשְׂרָאֵל דּוּמִים לְאַרְבַּע רִחוּת הַשָּׁמַיִם

יֵשׁ לְדַקְדָּק, שֶׁלְכַאוּרָה הַתְּבוּת 'וְרֵאָה כְּעֵינֶיךָ' יִתְרוֹת הֵן, שֶׁהָרִי כָּבֵד אָמַר הַפְּתוּב וְיֵשׂא עֵינֶיךָ.

וְיֵשׁ לְהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַנִּבְיָא 'כִּי כָּאֲרַבַּע רִחוּת הַשָּׁמַיִם פִּרְשֵׁתִי אֶתְכֶם נְאֻם ה'' (זכריה ב י), וּבְכַאוּרָה הַגְּמָרָא בְּעִבְרֵת זָרָה (י), שֶׁבְרַכָּה הִיא, וְהַפְּנִיָּה, שִׁישְׂרָאֵל הָרִי הֵם כְּרִחוּת הַשָּׁמַיִם' וְכִשֵּׁם שֵׁאִי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא 'רוּחַ', כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל.

עוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ (איכ"ר ד יד) עַל הַפְּסוּק 'מִזְמוֹר לְאֶסְפָּה אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם נִחְלָתָךְ' (תהלים עט א), כִּי מֵאַחַר שֶׁמִּדְבָּר עַל חֲרַבְנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הָיָה רְאוּי לִזְמַר 'קִינָה לְאֶסְפָּה' וְלֹא 'מִזְמוֹר לְאֶסְפָּה'. אֲלֵא, שֶׁעַם כָּל הַצֵּעַר עַל הַחֲרַבְנֵי יֵשׁ גַּם שְׂמִיחָה שֶׁה' שִׁפְּךָ אֶת חַמְתּוֹ עַל עַצְמֵם וְאֲבָבִים וְלֹא עַל יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה רְאוּי לִזְמַר.

וּמֵאָה פְּיוּצָא בּוֹ, וְלֹא תִנּוּק צְפוּרְנוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם.

וְיֵשׁ לְהַבִּינֵן, כִּיצַד תְּלוּיָהּ כְּנִיסַת מֹשֶׁה לָאָרֶץ בְּגִזְק לְעַם יִשְׂרָאֵל? וְעוֹד, מִדּוּעַ אֵי אֶפְשָׁר לְקַנְסֵם אֶת שְׂנֵיהֶם.

וְיִרְאָה לְבָאֵר, בְּהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ (הובא ב'פרשת דרכים' רד"ק שמיני, וב'אור החיים' דברים א, לו, ועיין סוטה טו), שֶׁאִם מֹשֶׁה הָיָה נִכְנָס לָאָרֶץ, הָיָה בּוֹנֵה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהָיָה מַתְקִים לְעוֹלָם.

עוֹד מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (איכ"ר ד יד), עַל הַפְּסוּק 'מִזְמוֹר לְאֶסְפָּה' (תהלים עט א), שֶׁעַל אֶף שֶׁמִּזְמוֹר זֶה מְדַבֵּר עַל חֲרַבְנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהָיָה רְאוּי לִזְמַר 'קִינָה לְאֶסְפָּה', אֶף עַל פִּי כֵן נִקְרָא 'מִזְמוֹר' מִשּׁוּם שֶׁבְּחֲרַבְנֵי הַבַּיִת שִׁפְּךָ ה' אֶת חַמְתּוֹ עַל עַצְמֵם וְאֲבָבִים וּבְכַף שִׂכְכָה חַמְתּוֹ מִלְּכֻלּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל חֵס וְשְׁלוֹם.

וְכִזָּה יְבֹאֵר הַמִּדְרָשׁ, שֶׁאָמַר ה' לְמֹשֶׁה, אִם 'אֶעֱבְרָה נָא' אֶתְּךָ מִבְּקֶשׁ לְקַנְסֵם, בְּטַל 'סִלַּח נָא'. כִּיֵּן שֶׁהֵם דְּרָבִים סוֹתָרִים, שֶׁהָרִי אִם תִּפְגַּס לָאָרֶץ וְיִתְקַנְסֵם 'אֶעֱבְרָה נָא', אֲזִי יִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַל יַדְךָ, וְיִהְיֶה קַנְסֵם לְעוֹלָם, וְכִשְׁיִחַטְאוּ יִשְׂרָאֵל, אֶצְטַרְךָ לְכֻלּוֹתֶם חֵס וְשְׁלוֹם, וְזֶה סוֹתֵר אֶת דְּבָרֶיךָ, שֶׁאִמְרַתְּ אַחַר שֶׁחַטְאוּ בְּעִגְלַת 'סִלַּח נָא' וְלֹא רְצִיתָ שֶׁאֲכַלֶּה אוֹתָם. וְאִם 'סִלַּח נָא' אֶתְּךָ מִבְּקֶשׁ לְקַנְסֵם, שֶׁאַרְחַם עֲלֵיהֶם וְלֹא אֲכַלֶּה אוֹתָם בְּעוֹזְנִים, אֲזִי בְטַל 'אֶעֱבְרָה נָא', שֶׁהָרִי אִם תִּפְגַּס לָאָרֶץ וְתִבְנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אִם יִחַטְאוּ יִשְׂרָאֵל, אֶצְטַרְךָ לְכֻלּוֹתֶם בַּמְקוֹם לְהַחְרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְאֲזִי לֹא תִתְקַנְסֵם 'סִלַּח נָא'.

וּלְפִי זֶה, יוֹבֵן מֵה שֶׁפָּרַשׁ רַש"י 'לְמַעַנְכֶם' 'בְּשִׁבְלֵיכֶם', וְהַדְּבָרִים תְּמוּהִים, הָרִי מֵה שִׁמְשָׁה רִבְנוֹ לֹא נִכְנָס לָאָרֶץ הוּא בְּעִבּוֹר שְׂנֵיהֶם עַבּוֹר שְׂמֵימִים, בְּהַכּוֹתוֹ אֶת הַסֵּלַע

להטות, ועל זה מתרץ הפסוק חיים כלכם ולא בטלו.

ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי לעשות בן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה ושמרתם ועשיתם

(ד ה-ו)

לקוטי מהר"ם שיק החדש

רבי משה שיק זצ"ל

קיום המצות על ידי הרצון והתשוקה

ויש לפרש שאמר להם משה שגם במחשבה אפשר לקיים המצות, יען שגם אותי צוה אלקים מצות התלויות בארץ ישראל והוא ידע שלא יגנס לארץ, אלא על פרחף שיוכל לקיים במחשבה.

וזוהו שאמר ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי, שצוה אותי לעשות בן בקרב הארץ והיה יודע שלא יגנס לארץ ולמה צוה אותי, אלא על פרחף משום המחשבה, לכן ושמרתם מלשון ואבינו שמר את הדבר (בראשית לו יא), שתצפו לקיים במחשבה, ועשיתם נחשב לכם כמעשה על פרחף.

רק השמר לה ושמר נפשך מאד וגו' והודעתם לבניך

(ד ט)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

כשהאב ירא שמים הוא משפיע על בניו שיציתו לו

ואפשר לפרש הסמיכות על פי מה שפרש בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף

עוד מובא במדרש (הובא ב'פרשת דרכים' דרוש שמיני, וב'אור החיים' דברים א, לו. ועיין סוטה ט), שאלו נכנס משה לארץ, היה הוא בונה את בית המקדש, והיה המקדש קיים לעולם. נמצא, כי כאשר יקטאו ישראל, יצטרף ה' לבלות את ישראל חס ושלום ולא לסתור את בית המקדש, לפיכך, מנע ה' את פניסת משה לארץ.

ומעתה, זהו שאמר ה' למשה, 'עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרח'ה, ועל ידי הסתפלותך בארבע רוחות השמים, 'וראה בעיניך', כלומר, תבין בעיני שכלך, שבשם שאי אפשר לעולם בלא רוח, כך אי אפשר לעולם בלא ישראל. וכיון שכן, דע 'כי לא תעבר את הירדן הנה', שאלו תכנס, יבנה בית המקדש על ידך, וכיון שבית המקדש לא יחרב, אצטרף להשליך את חמתי על ישראל חס ושלום. לכן לא תוכל להכנס לארץ. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום

(ד ד)

מדרש יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

ישראל אינם בטלים ברב אמות העולם לפי שאין בעלי חיים בטלים

ונראה לי הפירוש, דאיתא בגמרא שאל האי מינא פתיב (שמות כג ב) 'אחרי רבים להטות' ואמות העולם הנה הרב, ותרץ לו משום ד'ישראל חיים נקראו, ובעלי חיים לא בטלו, והשתא אתי שפיר ואתם הדבקים בה' אלקיכם, קשה קושית האי מינא אחרי רבים

שָׁאִין כֵּן מִי שְׁדַר בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל שְׁאִינוֹ תַחַת מְמֻשָּׁלַת הַמְּזֻלּוֹת בְּלִתִּי לֵה' לְבָדוֹ כְּנֹדָע, עַכ"ל, עַל שֵׁם.

אָמַנְם אָמַר הַגָּאוֹן הַנ"ל, דָּזָה הוּא דְרָקָא בְּאַנְשִׁים בִּינוֹנִים, אָכַל הַצְדִּיקִים הַגְּדוּלִים הַאֲמִתִּים, הֵמָּה אִף בְּחוּץ לְאַרְץ תַּחַת מְמֻשָּׁלַת יַד הַקַּב"ה בְּעַצְמוֹ, כְּדֹאִיתָא בְּמִסְכַּת כְּבֵא בַתְרָא (ח). אָמַר מִשֶּׁה לְפָנֵי הַקַּב"ה, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם אֶפְלוּ בְשַׁעַת שְׂאֵתָהּ מִחֻבָּב עַמִּים לְהַשְׁלִיטֵן עַל בְּנֵיךָ, כֹּל קְדוּשֵׁי שֶׁל יִשְׂרָאֵל יְהִיוּ בְיַדְךָ, אִף בְּהַגְלוֹת הַמֵּר יִתְמַעְטוּ אֲנָשִׁים גְּדוּלִים כְּאַלֶּה.

וְזָהוּ שְׂרַמְזָה לְנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, וְהַפִּיץ ה' אֶתְכֶם בְּעַמִּים הוּא גְלוֹת חוּץ לְאַרְץ, וּנְשִׂאתֶם מִתִּי מִסְפָּר, שְׁעוּרוֹ, כְּאֵלוֹ כְּתִיב בְּמִתִּי מִסְפָּר, כְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג ה' אֶתְכֶם שְׂמָה, רָצָה לִזְמַר הַאֲנָשִׁים הַגְּדוּלִים אֲשֶׁר יִנְהַג ה', רָצָה לִזְמַר ה' בְּעַצְמוֹ, אֶתְכֶם שְׂמָה אִף בְּהִיוֹתְם שְׂמָה בְּגוֹיִם בְּחוּץ לְאַרְץ כְּנ"ל, אֲנָשִׁים כְּאַלֶּה לֹא יִשְׂאָרוּ אֲלֵא מִתִּי מִסְפָּר, מִשּׁוּם דְּגְלוֹת הַמֵּר וְהַנְמָקָר יִמְנַעוּם מִלְּהַשִּׁיג תְּכִלִּית הַשְּׁלֵמוֹת, וְזָהוּ וְדָאִי קָלְלָה גְדוּלָה וְנוֹרָאָה לְכָלְלוֹת הָאֲמָה, כְּאֲשֶׁר יִתְמַעְטוּ בְּנֵי הָעֲלִיָּה אֵלּוֹ מִקְרָבָם, לְהִיוֹתָם עוֹמְדִים בְּפָרֶץ עַמִּים, וּמוֹנְעִים הָעַם מִלְּהַשְׁחִית.

וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֵל לִכְכֹּף כִּי ה' הוּא הַאֱלֹהִים בְּשֵׁמִים מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אִין עוֹד (ד לט)

עַל כְּנִפְי נְשָׂרִים

רַבִּי שְׁמוּאֵל שְׂמַאי זצ"ל

עַל הָאָדָם לְדַעַת שְׁה' נִמְצָא כֹּכַל מְקוֹם יֵשׁ לְדַקְדָּק, שְׁתִּיָּה דִי לִזְמוֹר 'וַיִּדְעַת', וְלִשְׁם מָה הוֹסִיף הַכְּתוּב וְאָמַר 'הַיּוֹם'.

וַיֵּשׁ לְהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בְּסִנְהֶדְרִין (לט), שְׂאֵל הַקִּיסָר אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, אֵתְם

(כַּתוּבָת פְּסִים פ"ר קְדוּשִׁים ד"ה עוֹד י"ל פ"ו), אֵל תְּקַרֵּי 'כְּנִיךָ' אֲלֵא 'בּוֹנֵיךָ' בְּעִנְיָן חֲנוּף בְּנִים לְהַגִּיעַ לְתַכְלִית הַנִּרְצָה, הַעֲקָר הַדְּבָר שְׁהָאֵב צְרִיף לְהִיוֹת יִרְא שְׂמִים כְּאֵמֶת וְאֵז יְכוּל לְהַשְׁפִּיעַ גַּם עַל בְּנֵי, וְאֵם לֹאֵז גַּם הַבְּנִים לֹא יִצְתּוּ לוֹ כְּמוֹכֵן, וְזָהוּ אֵל תְּקַרֵּי 'כְּנִיךָ' שְׁהֵם בְּנִים שְׁלֶךְ כְּמוֹ שְׂתַרְצָה, רַק מִקְדָּם 'בּוֹנֵיךָ', שְׁצִרִיף לְכַנּוֹת עַצְמָךְ, וְדַבְרֵי פִי חֲכָם חֵן. וְגַם הַגָּאוֹן הַקְּדוּשׁ מִצְאָנוּ זִי"ע פֶּרֶשׁ שְׂמַקְדָּם יְהִיו 'הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצוּף הַיּוֹם עַל לְכַבְדְּךָ' (להלן ו' ח), וְאַחַר כֵּן 'וַיִּשְׁנַתֶּם לְכַנְיךָ' (שם פְּסוּק ז).

וְזָהוּ יֵשׁ לִזְמַר כְּנִיָּת הַפְּסוּק, שְׂמַקְדָּם הַשְּׂמַד לְךָ וְשִׁמְר נִשְׁפָּד מֵאֵד, וְאַחַר כֵּן וְהוֹדַעְתֶּם לְכַנְיךָ, שְׂרַק עַל יְדֵי זֶה תִּכּוּל לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם שְׂיִלְכוּ בְּדַרְךָ אֲבוֹתֶם.

וַיִּהְיֶיךָ ה' אֶתְכֶם בְּעַמִּים וּנְשִׂאתֶם מִתִּי מִסְפָּר כְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג ה' אֶתְכֶם שְׂמָה (ד כז)

קַהֲלַת יִצְחָק

רַבִּי יִצְחָק נְיִיטְבוּרָד זצ"ל

הַשְּׁנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחוּץ לְאַרְץ עַל הַצְדִּיקִים הַגְּמוּרִים

הַנֵּה כְּאֲשֶׁר נִשְׁקִיף וְנִתְבוֹנֵן הֵיטֵב בְּפְסוּק זֶה, נִרְאָה כִּי חֲצִיֹו הַשְּׁנֵי דִּהְיִנוּ 'בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג ה' אֶתְכֶם שְׂמָה' מִיִּתְר לְגַמְרֵי, דִּהְלֵא כְּבֹר אָמַר 'וַיִּהְיֶיךָ ה' אֶתְכֶם בְּעַמִּים' וְגו', וְזֶה זֶה חֲזוֹר עוֹד לִזְמַר 'בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג ה' אֶתְכֶם שְׂמָה', וְהוּא כְּעִין כְּפָל לְשׁוֹן.

וְאָמַר הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים מְנוּאֵלְאִין כֵּן, דְּאִיתָא בְּמִסְכַּת כְּתוּבוֹת (ק"ו) כֹּל הַדָּר בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל דּוּמָה כְּמִי שֵׁיִשׁ לוֹ אֲלוֹתָ, וְכֹל הַדָּר בְּחוּץ לְאַרְץ דּוּמָה כְּמִי שְׁאִין לוֹ אֲלוֹתָ, וּפֶרֶשׁ שֵׁם הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ זֶה לְשׁוֹנוֹ: לְפִי שְׂכַל הָעוֹלָם הוּא תַחַת מַעְרַכַת הַמְּזֻלּוֹת, וְאֵם כֵּן מִי שְׁדַר בְּחוּץ לְאַרְץ דּוּמָה כְּמִי שְׁאִין לוֹ אֲלוֹתָ, מַה

שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוה ה' אלהיך (ה יב)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
עקר טעם מצות השבת בשביל מנוחת הנפש

פרש רש"י פאָשר צוֹף בְּמֵרָה. צָרִיף לְהִבִּין לְמָה פָּרַט לָנוּ הֵיכָן וְאֵימָתִי נִצְטָוָה. וְנִרְאָה לִי כִי בְּאַמַּת שַׁבַּת הוּא לְצַרְף הַגּוֹף, שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְאַדָּם שְׂיַעֲמַל בְּמִלְאָכָה תָּמִיד מִבְּלִי לְשַׁבּוֹת יוֹם אֶחָד בְּשַׁבּוּעַ, וּבַמְדַּרְשׁ (שְׁמוֹרָה א כח) אֵימָתָה שְׁמֹשָׁה בְּקֶשׁ מִפְּרַעַה שְׂיַנַּיִח לְהֵם לִישְׂרָאֵל יוֹם אֶחָד בְּשַׁבּוּעַ כִּי אֵי אֶפְשֵׁר בְּלֹאוּ הַכִּי, וּמִשָּׁה בָּחַר יוֹם הַשַּׁבַּת, וְזֶהוּ שְׂאֵנוּ אוֹמְרִים 'יִשְׁמַח מִשָּׁה בְּמַתְנַת חֶלְקוֹ'.

ונראה לִי דְלִכְּנָן כְּתִיב וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם, שְׁעַל יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבַּת נִזְכָּר שֶׁהָיִינוּ עֲבָדִים וְהָיִינוּ שׁוֹבְתִים מִמִּלְאָכָה בְּשַׁבַּת. אֲבָל בְּאַמַּת אֵין זֶה הַמְּכַבֵּן שֶׁל הַשַּׁבַּת, אֲלֵא הוּא מְנוּחַת הַנֶּפֶשׁ, וְהוּא יְסוֹד הַאֲמוּנָה, וְאוֹת הוּא כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' וְכוּ'.

והנה אֲזִי בְּשַׁצְיָנָה ה' אוֹתְנֵנוּ עַל שְׁבִיתַת הַשַּׁבַּת הָיִינוּ בַּמְדַּבֵּר, וְהִיָּה כֹל הַשַּׁבּוּעַ שְׁבִיתַת מִלְאָכָה וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְּפַרְנְסִים בְּגַס, וְהִיָּה שְׁמִירַת הַשַּׁבַּת לְתַכְלִית הַפְּנִיָּה הָאֲמִתִּית לְאוֹת בִּינְיָנוּ וּבִינָן ה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכֵן נִשְׁמְרָהוּ תָּמִיד בְּלִי שׁוּם תַּעֲרׁוּבוֹת פְּנִיָּה, וְזֶה שְׁכַתוֹב שְׁמוֹר אֵת יוֹם הַשַּׁבַּת וְכוּ' כְּאֲשֶׁר צִוָּה לְכַנְּנָה רְצוּיָה כְּבַעַת שְׂצוּף בְּמֵרָה כֵּן תִּשְׁמַר עִתָּהּ.

כבר את אביך ואת אמך כאשר צוה ה' אלהיך (ה טז)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
כבוד אביו ואמו אף שלא הטיבו עמו מקטנותו

כאשר צוֹף, פָּרַשׁ רש"י בְּמֵרָה. גַּם כָּאֵן יֵשׁ לְשֵׂאל מָה לָנוּ אֵימַת צִוָּה. וְיֵשׁ לוֹמַר

אוֹמְרִים שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֵׁיִשׁ עֲשֶׂרָה הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה, אִם כֵּן, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הַשְּׂכִינָה יְכוּלָּה לְשׁוֹרָת, קָרָא רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְמִשְׁרָתוֹ שֶׁל הַקִּיסָר, הִכָּהוּ עַל צִנְאוֹרוֹ וּשְׂאֵלוֹ מַדּוּעַ נִכְנַסְתָּ הַשֶּׁמֶשׁ לְבֵית, אָמַר לוֹ הַקִּיסָר, הָרִי וְדַאי שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ תִּפְגַּס לְבֵית זֶה, שְׁהָרִי מֵאִירָה הִיא בְּשׁוּרָה לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, וּמָה הַשֶּׁמֶשׁ שְׂהִיא אֶחָד מֵאַלְף אֶלְפֵי רַבּוּא מִמְּשַׁרְתָּיו שֶׁל ה', יְכוּלָּה הִיא לְהֵאִיר אֵת כָּל הָעוֹלָם, שְׂכִינָתוֹ שֶׁל ה', עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שֵׁיְכוּלָּה לְשׁוֹרָת כָּכָל הָעוֹלָם.

ועל פִּי זֶה יִתְבָּאֵר כּוֹנֵת הַכְּתוּב, וְיִדְעַת הַיּוֹם, כְּלוֹמַר יֵשׁ לָךְ לְדַעַת, שְׁכַמּוֹ שְׂבִיּוֹם הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִירָה בְּכָל הָעוֹלָם, כִּף, וְעַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה, שְׂה' נִמְצָא בְּכָל הָעוֹלָם, וְלֹא יִחַשֵׁב הָאָדָם, הָרִי אֲנִי לְבָדִי וּמִי רוֹאֵנִי, וְכַמּוֹ שְׂנֹאֲמַר 'אִם יִסְתַּר אִישׁ בְּמַסְתְּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה' (יְרֵמְיָהוּ כג כד). (בִּאֲדִיבוֹת 'מִכּוֹן חֲכָמֵי סְפָרַד' נַחֲיבוֹת)

חסד לאברהם

רבי מנחם ב"ר אברהם פולאק זצ"ל
הטעם שהלב נצב בשמאלו של האדם

ויש לוֹמַר עַל פִּי מָה שֶׁפָּרַשׁ בְּשִׁלְ"ה הַקְּדוֹשׁ (מס' פסחים מצה עשירה דרוש ה), דְּלִכְּאוּרָה לְמָה לֵב הָאָדָם לְשִׁמְאָלוֹ, וְהֵלֵא הַלֵּב הוּא הָאֶבֶר הַיּוֹתֵר חָשׁוּב, מְקוֹר הַחֲכָמָה וְהִרְאָה, וְהִיָּה לוֹ לְהִיּוֹת בְּיָמִין. וְתַרְץ, פִּי הִיּוֹת שְׂצוּרִף הָאָדָם לְקַיִם 'שׁוּיָתִי ה' לְנִגְדֵי תָּמִיד' (תהלים טו ה), וְנִמְצָא שְׂאֵם עוֹמֵד אָדָם נִגְדֵי ה', כְּפִיְכוּל כִּזֶּה הוּא לְיָמִין הַקִּב"ה.

וְזֶה שְׂאֵמַר הַכְּתוּב וְיִדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבַּת אֵל לְכַכְךָ, שְׂשִׂאֵל לְמָה נִגְרַע חֶלְקוֹ לְהִיּוֹת נִבְרָא בְּשִׁמְאָל הָאָדָם, זֹאת תְּשִׁיב לוֹ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת וּמִלֵּא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְנִמְצָא שֶׁהַלֵּב הוּא לְיָמִינוּ שֶׁל הַקִּב"ה.

אמר לו הקב"ה מעלה אני עליך כאלו עשיתם. וקשה איך משה מבקש לעשות מצות בשביל לקבל שכר. ועוד קשה שה' נענה לבקשתו ומבטיחו שישב לו כאלו שקים את המצות התלויות בארץ פדי שיוכל לקבל שכר.

ונראה לישוב, על פי הפרשנות המובאת בגמרא נדרים (סב), על הפסוק 'לאהבה את ה' אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו' (דברים י"א כב) 'שלא יאמר אדם, אקרא, שיקראוני חכם, אשנה, שיקראוני רבי, אשנן, שאהיה זקן ואשב בישיבה, אלא למד מאהבה'. ומכך שלא הזכירה הגמרא גם 'אלמד, כדי שאקבל שכר בעולם הבא', נראה שהאסור לעבד את ה' 'על מנת לקבל פרס', היינו דוקא פרס גשמי בעולם הזה, אבל לקיים מצות כדי לקבל שכר רוחני בעולם הבא, מתר.

לכן אמר ה' למען ייטב להם ולבניהם לעלם, הפונה לעולם הבא. וכן משה בקש להפגס לארץ ולקיים את המצות השכיכות בה, בכדי שיקבל שכר בעולם הבא, ועל זה השיב לו ה', שאכן יחשוב לו כאלו קיים את המצות התלויות בארץ ועל ידי כן לקבל את שכרם בעולם הבא. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך: ושנתם לבניך (ו' ו-ז)

פטר רח"ם

רבי רפאל בן נאים זצ"ל

המשנן את דברי התורה בעל פה יוכל ללמד את בניו ותלמידיו בשבת

הנה, מהפסוק משמע, שמצות 'ושנתם לבניך' תלויה באם יהיו הדברים האלה 'על לבבך'. וצריך להבין, לשם מה נצרך תנאי זה. **ויש** להקדים את מה שפסק השלחן ערוך (או"ח סי' ערה ס"ו) שבבביל שבת יכול הרב

פי באמת כבוד אב ואם הוא בטבע ומן הראוי הוא, כי הבן מכיר טובה בזה לאבותיו על שגדלו אותו, האכילוהו והשקוהו והלבישוהו, ואין זה כבוד אב ואם אלא מכבד את מטיבו, אבל מצוה לכבד אביו ואמו גם אם לא הטיבו עמו מקטנותו מפל מקום מצוה לכבדם פי כן צוה ה'.

ואז כשנצטוו ישראל על מצות כבוד הוי אוכלים מן, ולא היו האבות מאכילים לבניהם משלהם, וגם המלבושים גדלו עמהם כפרוש רש"י ב'שמלתך לא בלתי' (דברים ח ד), וכן כבד בן אבותיו תמיד אפלו אם אינו נהנה מהם. והינו ככד את אביך ואת אמך כאשר צוה, 'כאשר צוה' לכבד כשלא היה מספיק לה ולא היתה לה הנאה הגופנית מהם, בן תהיה תמיד.

מי יתן והיה לכם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם (ה כז)

אברהם שנית

רבי אברהם רומאנו זצ"ל

האם מתר לקיים את המצות כדי לקבל שכר

בגמרא עבודה זרה (ט), נדרש הפסוק 'אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד' (תהלים קיב א), אמר רבי אלעזר, 'במצותיו' ולא בשכר מצותיו. וכפי ששינינו במסקנת אבות א, 'הוא היה אומר אל תהיו פעבדים המשמשים את הרב, על מנת לקבל פרס, אלא היו פעבדים המשמשים את הרב, שלא על מנת לקבל פרס'.

ויש להבין, ביצד אם בן אומר ה' שישמרו את מצותיו 'למען ייטב להם ולבניהם לעלם', ועוד קשה מהגמרא בסוטה (יד) 'שמשה רבנו רצה להפגס לארץ ישראל כדי לקיים את המצות התלויות בארץ ולקבל עליהם שכר,

אדברבה, בזה מתחייבים אתם גיהנם, למה הדבר דומה, למלך שפעס על עבדו וחבשו בבית האסורים, וצוה שלא להאכילו ושלא להשקותו. הלך אדם אחד, והאכילו והשקהו, ודאי הוא שהמלך יפעס על אותו אדם. ואם כן כיצד אתם מפרנסים את העניים. אמר לו רבי עקיבא, עם ישראל נקראים בנים, שנאמר 'בנים אתם לה' אלהיכם' (דברים יד א), ולכן, אין הדבר דומה אלא למלך שפעס על בנו וחבשו בבית האסורים, וצוה שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, לא רק שלא יפעס עליו המלך, אלא אף ישגר לו דרון.

עוד מובא בגמרא סנהדרין (טו), אמר רבי יוחנן, נכרי שעוסק בתורה, חיב מיתה, שנאמר 'תורה צוה לנו משה מורשה' (דברים לג ד), 'לנו מורשה' ולא להם. והטעם הוא, מאחר שהתורה היא שרביטו של מלך, כמובא באבות דר' נתן (פלא), שהיה הקב"ה משתעשע בתורה תתקע"ד דורות קדם שנבא העולם, כמו שנאמר וְאֵהִיָּה אֶצְלוֹ אֲמוֹן, וְאֵהִיָּה שְׁעִשְׁעִים יוֹם יוֹם, מִשְׁחֶקֶת לִפְנֵיו בְּכָל עֵת (משלי ח ל). ולכן, אסורים הגוים בעסק התורה, כשם שאסור לכל אדם להשתמש בשרביטו של מלך, כמבאר בסנהדרין (כב). אף ישראל שנקראים בנים לה', מתרים הם להשתמש בשרביטו של מלך, ולעסק בתורה.

ומעתה, זה שבא הפתוב לומר וצדקה תהיה לנו, כלומר, מה הטעם שמתר לנו לתת צדקה לעניים בלי לחשוש לטענת טורנוסרופוס הרשע, בזכות כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת. כלומר, מאחר שמצוים אנו על עסק התורה, ומתר לנו להשתמש בשרביטו של מלך, מוכח שיש לנו דין של 'בנים', ואם כן, שמת ה' שאנו מפרנסים את בניו העניים, וכתשובת רבי עקיבא. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

לראות לאור הנר מהיכן יקראו התינוקות, ולסדר ראשי הפרשיות בפיו בספר, וקורא כל שאר הפרשה בעל פה. נמצא, שמי שאינו בקיא בעל פה, לא יוכל ללמד בעצמו בשבת בחשכה, וגם לא יוכל ללמד את בניו ותלמידיו.

עוד יש להקדים, שמי שאינו יודע בעל פה, פעמים שלא יוכל ללמד תורה בשבת, כגון, שהספר ברשות אחרת, ואינו יכול להביאו מרשות לרשות.

ולפי זה, התבאר פונת הפתוב והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבך, כלומר, שתהיה בקיא בהם עד שיהיו על לוח לבך, ותדע אותם בעל פה. ואז, יהיה מתר לך לראות ולסדר את מה שאתה צריך, כדי ללמד את הבנים והתלמידים לאור הנר בשבת, ועל ידי זה תוכל לקיים את מצוה "ושננתם לבניך". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת (ו כה)

ויאמר משה

רבי משה אבוקמאד זצ"ל

למי מתר לתת צדקה

יש להבין, מה הקשר בין קיום מצוה הצדקה לשמירת כל המצוות.

ונראה לבאר, בהקדים את דברי הגמרא בבבא בתרא (י), שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, אם אלהיכם אוהב את העניים, מפני מה אינו מפרנסם. אמר לו רבי עקיבא, כדי שנוזה לקיים את מצוה הצדקה, ובזה אנו נצולים מדינה של גיהנם. אמר לו טורנוסרופוס,

מעשי צדיקים

פתחנו בדברי הגמרא והמשכנו לתוספות, הרבי תבל את הדברים בפלפול עמוק ובחדושים שהשכיל לחדש, מבלי שיכלתי להבחין בו אף שמץ של רשם מהמשתה ומהמשקאות. השעות חלפו מהרה, למדנו בישוב הדעת, עד שהערבב היום ונראה הכוכבים בראקיע.

לאחר מכן שאלתי לפשר התנגותו, והשבני, חששתי פן אהיה טרוד במשתה הינו, ואפסיק לגע מהדבקות חלילה, לכן בחרתי ללמד סוגיה עמוקה שיש בה כדי להפיג ייני, לגרם לי שאזכר ואתירא מפני הבורא יתברך שמו.

בזמן הרב שחלף, הבחינו בני המשפחה בהעדרו של רבי אברהם שלמה, ובחששם לו, החלו לחפש אחריי, עד אשר כבר פנו לעזרת המשטרה. (בלבת אט)

ונשמרתם מאד לנפשותיכם (ד טו)

ספר תלמיד חכם מזקני קראקא שזכה להמנות על חסידי הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א, בשם ר' גאדל מצנר. בשנת תרמ"ג, חלה הרה"ק **רבי שלמה הלברשטאם מבאבוב** זיע"א שכהן אז כאב"ד ווישניצא, עקב טבילותיו המרובות במקנאות הקרים, הוא שלח לרבי **שמעון סופר** זצ"ל רבה של קראקא, מכתב עם שליח, בו הוא מבקשו שייתפלל על החלקתו ורפואתו.

החסידי ר' גאדל הצטרף לשליח, והשניים מסרו את המכתב לרבי שמעון,

כח השמר לך ושמר נפשוך מאד פן תשכח את הדברים אשר כאו עיניך ופן יסורו מלפניך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך (ד ט)

זהירותו של הרה"ק **רבי אברהם שלמה מאוזרוב** זיע"א מלהסיח דעת, ולא לחל ולו לרגע מדבקות בחינת 'שויתי ה' לנגדי תמיד', היתה נכרת לעין כל, כף התנהג בעצמו וכו' גם הדריו והרגיל את ילדיו.

אפלו בהיותם עדין בימי הפעוטות, בני חמש וישי, כיון ששמע וראה אותם משתעשעים במשחק כדרך התינוקות, או מתעסקים בשיחה בטלה, מזד הזה גוער בהם ונותן קולו בנזיפה, "הוללות, דברים בטלים, חלילה לכם מלשכח אף רגע מלירוא את השם יתברך".

ספר שארו הגאון **רבי שמחה גילרנטר** זצ"ל מקלימנטוב, באחת השנים בימות הקיץ, הייתי עמו במשתה הנשואין שערך אביו הרה"ק רבי לייבוש זצ"ל בעיר מעד שבגליציה, לאחד מנכדיו הקדושים.

לרגל השמחה הגיעו למקום אדמורי"ם רבים, מלבד בניו וחתניו של הרבי מאוזרוב, בכל יום נערכו במקום סעודות כיד המלך, והשתיה פדת, כל מיני שכר, ויניות הונגריה המשבחים, מתוך רקודים וטוב לבב.

באמצע הרקודים והצהלה, קשהיו כלם מבסמים כהגון, קראני רבי אברהם שלמה שאתלנה אליו החוצה, סברתי לתמי שמבקש ללכת לטייל קמעה, כדי להפיג יינו. אבל הוא הביאני לאכסנייתו, נכנס פנימה וסגר את הדלת אחריי, נטל מסכת שבועות, ולמדנו יחדיו בסגיה דקציצה.

היהודים הנתונים למרותו, העניק לרבי מתנה יוקרתית ונדירה, תמונת אביו הקדוש הרה"ק **השר שלום זיע"א**, מעשה ידי אמן, בה השקע הון רב.

נבוך הרבי, ולא ידע כיצד לנהג במתנה זו, כי היה ירא לנפשו פן יבוא השר בהזדמנות לביתו ויבקש לראותה. אם תאבד או תנזק, עלול הדבר לגרם שיחרה אפו על אחינו בני ישראל.

נגלה אליו אביו הקדוש בחלום, ואמר שאין לו נייחא בעלמא דקשוט מפני התמונה, צוה עליו שישרפנה, בהבטיחו נאמנה כי זכרון התמונה היקרה לא יעלה לעולם על לב השר, למותר לציין כי אכן כך היה. (יבוי שלום)

לא תשא את שם ה' אלקיך לשווא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשווא (ה יא)

בעיר ברדיטשוב, התגורר נגיד נכבד בשם ר' יעקב פכטנהולץ, שלא ידע מאומה אודות הרה"ק רבי ישראל דב מוילעזניק זיע"א, ושמע נפלאותיו של המגיד לא הגיעו לאזניו מעולם.

פעם חלתה בתו במחלה קשה, מצבה התדרדר מיום ליום, עד כי הרופאים התיאשו מחייה וחדלו מלרשום לה תרופות, החל האב האמיל שולח 'פדיונות' לצדיקי הדור, אך הישועה בוששה מלהגיע.

משינעצוהו מכריו וידידיו שישלח 'פדיון' גם אל הרה"ק רבי ישראל דב מוילעזניק זיע"א, שהרי ידוע ומפרסם הוא במופתו ובנפלאותיו, לא אחר הגביר מלעשות כדבריהם, זרז את משרתיו לרתם את הסוסים

למחרת השיב להם הרב מכתב, בו כתב כי "מובטחני שבעזה"י ירפא, באשר תפלתך בעדו היתה שגורה בפי".

אחר המשיך רבי שמעון וכתב, "עוד יזכר מעכ"ת כאשר היינו בצוותא חדא באסיפת הרבנים בלבוב, אמרתי לו 'זורע צדקות מצמיח ישועות', שהקב"ה מסבב שיעשו ישראל צדקה, למען יצמיח ישועות, הנה כי כן על מעכ"ת נ"י לעשות צדקה, היות שנפטר פעת הרב דקהל באכניא, והניח בן פמותו, האחד המיוחד ר' אליעזר שמו, סכים וישתדל שימלא מקום אביו ז"ל".

פה אל פה הוסיף הרב דברים לשלוחים ואמר, "מתפלל אני על הרב מוישניצא, חכם פמותו, מה יעשה עם מצות ונשמרתם מאד לנפשתיכם, דכירנא שאני ואחי הגדול הפתב סופר זצ"ל, הלכנו תמיד בערב יום הפפורים קדם כניסת יום הקדוש, לקבל ברכת קדשו של אבינו **החתם סופר זיע"א**.

שנה אחת היה גשם וקר, כבר חלצנו ונעלנו מחמת קדשת היום, והתהלכנו בגרבים כנהוג, הוכיח אותנו אבינו ואמר, ביום קדוש כזה צריכים ודאי לקיים ונשמרתם".

כשמסר הרב את מכתבו לידי השלוחים, הרהרו השנים האם למסרו ליד רבם. בידיעם מה תכן האגרת, חששו פן יגרמו לו עגמת נפש. הרגיש הרבי במחשבתם ואמר להם, "פוקד אני עליכם למסר את מכתבי". (ריבנו שמעון סופר)

פן תשחתון ונעיתים לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה (ד טז)

שר נכבד שעמד בקשרים טובים עם הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א, למען טובת

גדולה, והוא נקב במחירה, שלש מאות לירטות.

החל הנגר בעבודתו, כשהוא נוטל מפעם לפעם דמי קדימה, יום אחד שאלו החנוני, "כמה קבלת עד כה", פרט יהודה את החשבון, והגיע למאתים לירטות, "על כך סכמנו", הכריז הערבי בערמה, "כבר קבלת את כל שכרך".

"סכמנו" על שלש מאות, מכה הנגר הקשיש, "מגיעות לי מאה נוספות", אולם הערבי הנוכל מאן לשמע, "הסכמנו על מאתים, ואותם קבלת", היזכח הפך לקול זעקה, שוטרים שעברו במקום, הביאו את השנים לתחנת המשטרה.

הקצין שמע את דבריהם, ושלחם אל הקאדי שיפסק ביניהם. אמר הקאדי, "הסכם כתוב אין ביך, מלה שלו מול מלה שלך, והוא המחזק בממון, אין לך אלא להשביעו". אמר הנגר, "רצוני להשביעו במושב הזקנים שלנו, בפני מנהלו, הצדיק רבי מאנו", זה היה כנויו של **רבי שמעון גויטא זיע"א**.

נכרים היו דברי אמת, אפלו הקאדי הערל ראה והכיר כי הנגר התמים נעשק כאן בשרירות לב, נסה להביא לפשרה שהערבי ישלם חמשים לירטות בלבד, הנגר כבר נטה להסכים, אך הערבי סרב לכל פשרה.

הלך החנוני הגזלן עם היהודי למושב הזקנים, והביע את נכונותו להשבע כצווי הקאדי, רבי שמעון הכיר את יהודה לזון דובר אמת, תם וישר, ירא אלקים, וסר מרע, הוא דע כי לעולם לא יתן עיניו בפרוטה שאינה שלו.

פנה אל הערבי ואמר לו, דע שאין אתה נשבע סתם כך, עליך להניח ידך על

לכרפרתו, ושלח אחד מאנשיו לווילעדניק, כש'פדיו'ו נכבד בידי.

טרם צאתו לדרך, צוה הגביר על השליח כי ישוב לברדיטשוב קדם יום השבת, ללא כל תנצוים ואמתלאות. השליח מסר לרבי את דבר שליחותו, אך הרבי לא השיבו מאומה על בקשתו, ורק אמר שישאר אצלו עד אחר יום השבת.

בלית בררה, נאלץ השליח לעשות את השבת בווילעדניק, אך גם במשך ליל השבת ויומו, לא פנה אליו הרבי, ולא אמר לו מאומה. רק במוצאי יום השבת, בשעה שנטל הרבי בידו את כוס ההבדלה, שאל את הגבאים האם היהודי מברדיטשוב עדין כאן.

משהשיבו בחיוב, קראו הרבי אליו ואמר לו בזה הלשון, סע לעירך, ואמר לבעל הבית שלך שמעתה לא יוסיף לברך על הבשמים בשעת ההבדלה במוצאי שבת, היות ואין לו ככל חוש ריח, וברכותיו על הבשמים הן ברכות לבטלה ממש. עליו לדעת, כי זו היא הסבה למחלתה של בתו.

חזר השליח לברדיטשוב, וכששמע הגביר את הדברים ששם הרבי בפיו, הפתע ביותר באשר ידע בנפשו כי אכן אמת הדבר שתתרו הוא ואינו מרית. קבל עליו האב שלא לברך עוד את ברפת הריח, ותוף זמן קצר החלימה הבת ממחלתה, ורפואה שלמה היתה לה. (סיפורים נפלאים)

בעיר טריפולי שבלוב, חי יהודי זקן וירא שמים בשם יהודה לזון, ישר ותמים דרך הנה, והתפרנס בדיחק מעבודות נגרות. פעם הזמין אצלו חנוני ערבי עבודת עץ

בו הרב, מאן לשמע ולהיטיב דרכו. בסופו של דבר אמר לו הרב, "אין עונשין אלא אם כן מזהירין, תן לבך לשנות אורחותיך עד השבת הקרובה, בעוד שלשה ימים".

שלש הימים חלפו ועברו, ביום השלישי, בשבת קדש המשיך האיש בהתעלמותו מאביו, הבחין בכך הצדיק, וקרה אפו. בבקר יום ראשון סר לחנותו של האיש להוכיחו על פניו, וראה שהחנות מלאה קונים, לא רצה לבישו ברבים, ואמר, אצא ואשוב עוד מעט.

כעבר רבע שעה חזר, והנה אמבולנס עוזב את המקום בצפירה בהולה, נושא את האיש ללא רוח חיים, רחמנא לצלן. ככלות ימי השבעה ראהו אחד ממקורביו בחלומו, והוא רומס את עשרת הדברות. (אבירי בבל)

כבד את אביו ואת אמו כבשר צוף ה' אלקיך למען יאריכך וימך וימנע ייטב לך (ה טז)

זמן קצר לאחר באו של הרה"ק **האמרי חיים** זיע"א לווילחוביץ בשלהי שנת תר"ע, באו אליו בני משפחה ובקשוהו לפסק בדיו תורה ביניהם, בענין ירשה שהותיר להם אביהם ואינם יכולים להתפטר בחלוקתה.

לאמרי חיים כבר נודע לפני כן, כי אביהם הזקן היה גביר בעל נכסים רבים, ובשכבו על ערש דוי במחלתו האחרונה אשר ממנה לא קם, באו אחדים מהירשנים, הציגו בפניו פתקאות מוכנות, אחד בקוש להתחיימו כי הוא מוריש לפלוני רכוש פלוני, והשני חפץ להתחיימו על רכוש פלמוני.

לאחר מות הגביר לא יכלו הירשנים להתפטר על חלוקת הירשה, והחליטו לפנות

החמש שנאמר בו 'לא תשא שם ה' אלקיך לשוא, ודע, שהעולם כולו נודעזע כשנאמר דבור זה, שנאמר עליו 'כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא, והענש לעובר על כך חרוץ ומבטח.

דבר לא עזר, הערבי הניח את ידו על החמש ונשבע, נאנח הנגר, והערבי חזר ושב לחנותו להתפאר בנצחונו הקל על היהודי, לספר באזני מכריו כיצד נסה הרב להפחידו, וכיצד לא התירא ולא חת.

שמח וטוב לבב עלה בערב על יצועו, עם שחר נמצא במטתו בלא רוח חיים, ונדעו הכל, יהודים ונוכרים כאחד, כי יד ה' פגעה בו, על עשק הנגר ועל שבועת השוא. (אבן ספיר)

כבד את אביו ואת אמו כבשר צוף ה' אלקיך למען יאריכך וימך וימנע ייטב לך (ה טז)

מעשה באדם שהסתכסך עם הוריו, עד שעמד והדיר וגליו מביתם, הדבר קאב להם ביותר, אף הם הבליגו על יגונם. הגיעו דברים לידי כך שכאשר פגש באביו בשבת, התעלם ממנו ולא ברכו בברכת שבת שלום.

לא יכול היה האב לשאת כאבו ובשתו, והתאונן בפני רבי **סלמאן מוצפי** זצ"ל על רע מעלליו של בנו, הזדעזע רבי סלמאן, העתיק קטעים בענין גדל וחשיבות מצות כבוד אב ואם מן הגמרא, המדרשים, ומספרי מוסר כגון 'ראשית חכמה' ו'שגט מוסר', והלך לאותו אדם.

קרא הלה את הכתוב מפני הכבוד אבך הקשיח לבו והקשה ערפו, דין ודברים לו עם הוריו ולא ישנה ארחותיו, ככל שהפציר

ממעשי הוריהם. הם חושבים בלבם, אבא, טל כמה שיותר, שיהא גם לנו רכוש לקחת ממך בהגיעך גם אתה למצב דומה. ענשים של בנים כאלה יהיה, שגם בהם ינהגו בבא העת כפי שנהגו הם בהוריהם.

על פי זה אפשר לבאר את הפסוק 'כבד את אבירך למען יארכו ימיר', אם תכבד את אבירך ותאריך ימיו, שכרך יהיה 'למען יארכו ימיר', כלומר, בניך יאריכו את הימים שלך". הדברים היוצאים מן הלב עשו רשם רב על כל הקהל, ובפרט על היוזשים, אחרי השבת התפשרו, וכאז כלם לידי עמק השנה. (מאיר החיים)

ולא תחמד (ה יח)

איש צדיק היה בירושלים עיר הקדש, ושמו **רבי חיים יום טוב** ז"ל שנקרא "הזנג", הוא מצא את פת לחמו מהתקנת זגוגיות בחלונות הבתים.

ספר פעם הזנג תוך כדי עבודתו, כי בבתיים רבים בשעה בה מזמינים אותו לתשן את הזגוגיות שנשתברו, בעל הבית אינו נמצא בבית, הוא יוצא למלאכתו, ומפקיד בידיו את מפתחות ביתו כדי לתשן את החלון השבור בהעדרו.

מאז ומקדם, קבל על עצמו ר' חיים יום טוב להזהר שלא להרים את עיניו ולהסתכל באשר נמצא בבית רעהו, אפלו בשעה בה הבית ריק מאדם, כל זאת כדי שלא יכשל, ויבוא חלילה לידי חמדה. (הנצי"ח)

אל האמרי חיים, בבאם אליו עם בקשתם אמר להם, בשבת קדש בסעודה השלישית, אוציא אי"ה את פסק הדין בנדון.

הדבר היה לפלא בעיניהם, ובהודע הדבר בעירה, השתוממו הכל על התשובה, הכי מוציאים פסק דין בלא ברור וללא שמיעת טענות בעלי הדין, ובמיוחד בעת סעודה שלישית של שבת. מרב סקרנות, התאספו רבים בבית המדרש לסעודה שלישית, לשמע מה יגיד הרב הצעיר.

בדברי תורתו פתח הרבי ואמר, "תורתנו הקדושה מצוה לנו בפרשה זו, פרשת 'ואתחנן', 'כבד את אבירך ואת אמך למען יארכו ימיר', לכאורה תמוה, צריך היה להיות כתוב 'אריך, דהינו הקב"ה יאריך את ימיר, מדוע כתוב 'יארכו' בלשון רבים, כאומר "הם" יארכו ימיר, מי אלה.

אלא יש לפרש, כי סדר העולם הוא שלעת זקנתו של האדם, כאשר תוקפת אותו חלשה, אם זכה בבנים מסורים, הם מזדרזים, מזמינים רופא, והוא רושם לחולה תרופות. בראות האב את מסירות בניו למענו, הריהו מתחזק מעצם המעשה, מחלים, ומאריך ימים.

בני הבנים בראתם כיצד הוריהם מקימים מצות 'כבוד אב ואם', לומדים גם הם איך לקיים מצוה זו, וכאשר יגיעו הוריהם לימי הזקנה ויחלשו, ינהגו גם הם כן. אבל במקרה שהאב נחלש לעת זקנתו ונפול למטת חליו, במקום שבניו יזעיקו רופא וינסו להאריך את ימיו, מציעים בפניו פתקאות על חלוקת הרשעה, מבין הוא כי הנה מגישים לו את גזר דין הפנות, וכי לא בחייו הם מענינים, אלא בירשתו.

עצם הדבר הזה מקצר ימיו, לבנים אלה ישנם צאצאים הרואים זאת, ולומדים

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (ו ז)

בשנים בהן לא חש הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א בקו הבריאות, הוא הזדמן ללמברג על מנת לעסק ברפואות, כאשר שמע הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זיע"א שדר אז בלמברג על דבר באו של הרבי מזידיטשוב, הלך לבקרו ולשאל לשלמו.

משנכנס לחדרו, אמר לו רבי צבי הירש, כי השי"ת זכה בכונות מיחדות בקריאת שמע, שאינו כתובות לא בכתבי האר"י ז"ל ולא בכל מקום אחר, "אם חפצים הנכם לשמע, אלמד אתכם אלו הכונות".

נאות הרבי מסטרעליסק, ולמד ממנו את הכונות, לאחר הלמוד שאלו הרבי מזידיטשוב, "ובכן השתא יגיד לנו מר אלו כונות הוא מכון בקריאת שמע", נענה הרבי מסטרעליסק ואמר, "אנחנו לא יודעים שום כונה, רק מתעטפים באין סוף ברוך הוא, וזועקים 'שמע ישראל'".

פתח הרה"ק מסטרעליסק ואמר 'שמע ישראל' בקולי קולות, עד שנפלה המנונה מהתקרה מרב הקולות שהשמיע בהתדבקות לאין סוף ברוך הוא, ענה הרה"ק מזידיטשוב ואמר, "זאת, איננו יכולים". (אוצר ישראל)

ושננתם לבניה ודברתם בם (ו ז)

בהיותו כבן שש, התיתם הרה"ק רבי מרדכי דב מהורנסטייפול זיע"א מאמו, בת הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשרקאס זיע"א, ואביו נשא לאשה את אחותה, אך גם היא לא האריכה ימים והלכה לבית עולמה.

אביו רבי משולם זוסיא יצחק אויברג זצ"ל נשא בשלישית, עם בת הרה"ק רבי

חיים מקוסוב זיע"א, ועבר לגור סמוך לחותנו בגליציה, ואלו הנער היתום, נשאר בבית אבי אמו בהורנסטייפול, בו התחנך וגדל. רבי יעקב ישראל אמוץ אותו כבו, ובשל כך אף הוסב שם משפחתו לטברסקי.

בימי נערותו הצטיו בהתמדה ונפלאה, ובכשרונות יוצאים מן הכלל, יצאו לו מוניטין למרחקים כעלוי, בהיותו בן עשר ידע מסכתות שלמות בעל פה, אי לזאת, שכן סבו בעבורו מלמד מיחד מפלג בתורה.

משהגיע יום השנה לפטירת אמו, בקש רבי מרדכי דב לערוף סיום מסכת לזכרה, ולאחר ימים אחדים הודיע למלמדו כי כבר סיים את מסכת ספה. "כל מסכת ספה?", השתומם המלמד, והביע חשש שמו אבר הנער ברפרוף על המסכת, ולא עין בה כפיאות.

חפו פני הנער ואמר, "אם חושש הרב שלא למדתי בעיון, ביכלתו לבחון אותי", שאלו המלמד, אם כך, אמר לי נא כמה פעמים נזכר 'רבא' במסכת זו, שקע הנער במחשבות, ולאחר רגעים אחדים נקב במספר המדויק.

תשובתו המדויקת הדהימה את המלמד שהיה כפזיור מפלג בתורה, הוא הלך לסבו של הנער, יעקב ישראל מטשרקאס, ספר לו את המעשה, ואמר, כי אין הוא דרוש כמלמד עבור נכדו העלוי. (מדור אל זור)

ושננתם לבניה ודברתם בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכרך ובקומך (ו ז)

נפלאה עד מאד היתה אהבתו של ראש ישיבת חכמי לובלין הנערץ, רבי מאיר

שפירא זצ"ל, לתלמידו הצעיר המפלא, רבי נתן לויבט זצ"ל, ילד שעשועים הנה עבורו.

הַרְגִישׁ בְּזֹאת הַסֵּבֵא קִדְיָשָׁא, הַרְהֵ"ק רַבִּי אַרְיֵה לֵיב מִשְׁפָּאֲלֵע זִיע"א, וְעֵשֶׂה עֲבוּרוֹ פְּדִיּוֹן נֶפֶשׁ, כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר, "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִם אָמַר שְׂרָפְבִי זֹשָׁא הוּא יְהוּדִי כְּשֶׁר וְצַדִּיק, יְבֹא אִיזָה מִלְאָךְ בַּעַל מוֹם וְיֹאמַר שְׂזָה שְׂקָר.

אך זאת אוכל לומר לך, רבונו של עולם, ראה נא כיצד בכפר פלוני דרים אלפים גויים ערלים, האם זוּשָׁא אינו יפה ומשבח יותר מהם, הם הולכים בבְּרִיאֹת הגוף בשלמות, מדוע לא יְהָא זֹשָׁא בְּבְרִיאֹת הגוף בשלמות גם הוא". עזר הקב"ה, וְרַבִּי זֹשָׁא נִתְרַפָּא מִיַּד וְעַמֵּד מִחֲלִיו.

אמר על כֹּף הַרְהֵ"ק הַפְּחַד יִצְחָק מִבְּנֵי אֵין זִיע"א, "אוֹמַר אֲנִי, שְׁיֵשׁ סְגָלָה גְדוֹלָה לְסַפֵּר אֶת הַסִּפּוּר הַזֶּה אֲצַל כָּל חוֹלָה שְׁמִבְקָרִים, כְּדִי שְׁגַם הוּא יִרְפָּא". (סיפורי נפלאות מגדולי ישראל)

אֶת ה' אֶלְקִיךָ תִּירָא (ו יג)

יְשֻׁבוּ הַרְהֵ"ק רַבִּי מֵאִיר מִדְּז'קוֹב זִיע"א בַּעַל ה'אֲמָרִי נַעַם' וְכֻנּוּ חֲבִיבוֹ הַרְהֵ"ק בַּעַל 'עֲטֻרַת יְשׁוּעָה' זִיע"א, וּפְלָפְלוּ בִּינֵיהֶם בְּחִרִּיפוֹת רַבָּה, כְּשֶׁלְצִידֵם יוֹשֵׁב חֲתָנוּ שֶׁל ה'אֲמָרִי נַעַם, הַרְהֵ"ק בַּעַל 'אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל' זִיע"א, שְׁהִיָּה אֲז אַבְרָךְ עוֹל יָמִים.

הָאֵב וְהֵבֵן הַתְּנַצְחוֹ בְּלִמוּדָם, וְאֵלוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל יֵשֵׁב לְצַדֵּם, וּמִלֵּא פִּי מִיָּם. לְאַחַר שְׁסִימּוֹ, שְׂאֵלוֹ אֶת הַחֲתָן הַצָּעִיר הָאֵם הִבִּין אֶת דְּבָרֵיהֶם, וְהוּא פָּתַח אֶת פִּי וְהִפְרִיךְ אֶת כָּל הַפְּלֹפּוֹל. לְאַחַר מִכּוֹן אָמַר חֲמִיו, לֹא עַל לְמַדְוֹתוֹ תִּמְהָ אֲנִי, כִּי אִם עַל שְׁתִּיקוֹתוֹ הַמְּפֹלָגוֹת. (תפארת שבמלכות עמ' 226)

"כְּמָה פְּעָמִים מוֹפִיעַ מֵאֲמַר חֲז"ל זֶה בִּשְׁ"ס", שְׂאֵל אֶת הַנַּעַר הַגָּאוּנִי, "כֹּף וְכֹף פְּעָמִים", הִשִּׁיבוּ רַבִּי נִתָּן אַחֲרֵי הַרְהוּר קֶצֶר.

"האם בטוח אתה שלא יותר, זוכר אני כי מופיע הוא במקום נוסף", נסה ראש הישיבה. שט נתן ברחבי התלמוד, מנה את כל המקורות שהיו סדורים בזכרונו, וְיָדִיו רְפוּ, "אִינְנִי יוֹדֵעַ, אֲדַרְבָּא יְלַמְדֵנִי הַרְבּ וְאִדַּע", אָמַר בְּמִבּוֹכָה. "לֹא, חִפְצָתִי רַק לְהִיּוֹת בְּטוֹחַ שְׁמֵאֲמַר זֶה אִינוּ מוֹפִיעַ בְּמָקוֹם נוֹסֵף", הִשִּׁיבוּ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה בְּבַת צְחוּק מִלְבָּבַת. (סאריית נתן)

וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ (ט ו)

בְּאֲחָד מִמְּסַעוֹתָיו, חִפֵּץ הַרְהֵ"ק רַבִּי זֹשָׁא מִבְּנֵי יוֹדֵעַ"א לְהַכְנִס לְבֵית אֵלָיו הַזְּמַן לְהַתְאַרְתּוֹ, אֲךָ מִשְׁהֵנִּיחַ אֶת יָדוֹ הַקְּדוּשָׁה עַל הַמְּזוֹזָה עַל מִנְתַּ לְנִשְׁקָה, חֵשׁ מִיַּד כִּי שִׁנּוּ חוֹלָה בְּבֵית.

הסיר רַבִּי זֹשָׁא אֶת יָדוֹ מִן הַמְּזוֹזָה וְאָמַר, "מְזוֹזָה מְזוֹזָה, אֲנִי אוֹמַר לָכֶם שְׂאֲנִי בְּרַגְזוֹ' עֲלֵיכֶם, הָעֲמִידוּ אֶתְכֶם עַל הַדָּלֶת בְּמִטְרָה לְהִגָּן עַל הַבַּיִת, כִּי רֹאשֵׁי הַתְּבוֹת שֶׁל שָׁם שְׂד"י הוּא שׁוֹמֵר דְּלַתוֹת יִשְׂרָאֵל, אִם כֹּף כִּיצַד הַנְּחֻתָם שְׁתָּבוּא מִחֻלָּה אֶל תוֹף הַבַּיִת".

שיתק רַבִּי זֹשָׁא מְסַפֵּר רִגְעִים וְאַחַר אָמַר, "הִנְנִי בְּאֲמַת בְּרַגְזוֹ עֲלֵיכֶם, אֲךָ מָה אֶעֱשֶׂה, מוֹכְרַחֲנִי לְהַתְפִּיס עִמְכֶם, אֲבָל בְּתַנְאִי אֲחָד, שְׁמַהִיּוֹם וְהִלָּאָה תִּשְׁמְרוּ עַל הַבַּיִת, וְלֹא תִנְיָחוּ לְכָל סוּגֵי הַמַּחְלוֹת לְהַכְנִס פְּנִימָה".

בסימו אֶת דְּבָרָיו אֶל הַמְּזוֹזָה, נִשְׁקַר רַבִּי זֹשָׁא אֶת הַמְּזוֹזָה, נִכְנַס לְתוֹף הַבַּיִת. וְהַחוּלָה שְׁהִיָּה בּוֹ הַחֲלִים מִיַּד וְקָם מִמִּשְׁתּוֹ.

משפּל הַרְהֵ"ק רַבִּי זֹשָׁא זִיע"א לְמִשְׁכָּב,

מלוה מלכה

ספרים מהכעל שם טוב ורהלמידיו

בהגיעו סמוך לביתו, פגש כמה מעובדי היצר אשר בשרו לו, יש לה מזל פאניע סענדער, אשתך כמעט קפאה למות, ורק הודות לאיזה בעל אחזה מסתורי שהציל אותה, נשארה בחיים, אלמלי הוא, לא הייתה עוד בזה העולם והיית נשאר ללא אשה.

התברר שבעת היות ר' סנדר בקוטנא, עלה בלב אשתו מחשבה לנסע גם לקוטנא, העיר הקרובה, היא הזמינה מזחלה מתאימה לנסיעה בשלג, ויצאה עמה לדרך הקצרה.

בדרך התחוללה סערת שלגים, הסוסים דהרו בבהלה כחץ מקשת, ותוך כדי מרוצתם, נתקלה המזחלה בגזע עץ, הקפצה כלפי מעלה והנוסעת הועפה מתוכה, הישר למרבדי השלג הטרי והרף.

הבעל עגלה לא הרגיש בדרך, באשר השלג כלם את קול הנפילה, והמשיך בנסיעתו המטרפת.

היא נשארה שוכבת חבולה על השלג המקפיא, ובדאי הייתה קופאת למות כעבר זמן לא רב. למזלה הופיע במקום אדם ומראהו כפגי בעל אחזה, ברם, איש מאנשי הסביבה ששמעו על תאר פגיו, לא הפירו, הלה הביא אותה לביתה במזחלתו, ונגעלם מיד מהעין.

שנים רבות נהג ר' סנדר ביצר לספר, כיצד שלח ר' יהושע'לה את אלתו הנביא זכור לטוב להציל את אשתו בתוך שיחתו עמו, מני אז לא הציק עוד ר' סנדר לרב ולא בקש ממנו דבר, רק בטח בה' והאמין, כי ברצות השם, הישועה קרובה לבוא. (ישועות מלכו, תולדות המחבר)

בין באי ביתו של הרב ישראל יהושע טוינק מקוטנא זיע"א, בעל ישועות מלכו, נמנה ר' סנדר ביצר, יהודי בן תורה וחסיד, מחסר פרנסה, השכיר עצמו לשמש כלבלר יערות ביצרותיו של ר' ברוך גזשיבאץ, מחתנו של הרב מקוטנא.

מטפל היה ר' סנדר בשמנה בנות בוגרות שהגיעו לפרקו, מדי באו לקוטנא, הזכיר עצמו לפני הרב ובכה על מר גורלו, שנה רוזפת שנה, אף מוצא ממצוקתו לא נראה באפק עבור ר' סנדר ובנותיו.

באחד מערבי החרף המשלגים, בא ר' סנדר העירה ורעיו גאוני עלה במחשבתו, הוא יקנה כרטיס הגרלה, ואם רק יחפץ בכך הרב, הרי ישועתו קרובה לבוא.

ישועות על שעות עמד ר' סנדר לפני הרב, והתחנן בבכיות על מר גורלו. הרב מקוטנא נסה להרגיעו, אבל ר' סנדר בשלו, הוא לא יזוז מכאן עד שהרב ירכנו שפרטיסו יזכה בגורל.

כבר עברה שעת חצות, אף ר' סנדר אינו מתכנן לנטש את המערכה, בחוץ שורר קר ושלג יורד, ורבי יהושע'לה מטיף בנחת לר' סנדר מוסר, היתכן שאין לו אמונה בבוא העולם שיעזר לו, הלא דחמיו על כל מעשיו, ובמקום זה הוא משליך יתבו על בשר ודם.

האמן לי סנדר, המשיך ר' יהושע'לה, "כש'יש לו ליהודי אשה בריאה וכשרה, ובנות צנועות, הרי באמת הוא בר מזל", כך כפל ושלש הרב כמה פעמים בהדגישו, "כש'יש ליהודי אשה בריאה". סוף סוף נכנסו דברי הרב ללבו של ר' סנדר, רתם את הסוסים למזחלתו, ונסע בחירה היערה.

יומא דהילולא

אָשר לאַחר שְׁהִתְיַתְמָה מֵאִמָּה, גְּדֵלָה בְּבֵיתוֹ, כָּבֵת. אַחַר נְשׂוּאָיו הַמְּשִׁיב הַלְהַתְגוֹרֵר בְּסֵאטְמָר, כְּשֶׁהוּא צְמוּד לְחַתוּנָתוֹ וְרֵבּוֹ, הִקְרָן לְדָוִד.

מְלַבֵּד הַסְּמִיכָה שֶׁקָּבַל מִדָּוִד וְרֵבּוֹ הִקְרָן לְדָוִד, נָסַע רֵבּוֹ לְהִבְחֹן אֶצֶל הַלְבוּשֵׁי מְרֻדְכֵי, אֲשֶׁר הִשְׁתּוֹמַם מִשְׁלִיטְתוֹ הַמְּקִיפָה בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. כֵּן הוֹסִיף לְנִסְעַתְּ תַּמִּידִין כְּסֻדְרָן אֶל הַרְה"ק רַבִּי יִשְׁכָּר דָּב מִבְּעֻלְזָא, וְאַחַר הַסְּתַלְקוּתוֹ, הַתְּקַשֵּׁר לְבָנוֹ, הַרְה"ק רַבִּי אֶהְרֹן מִבְּעֻלְזָא, אֵלָיו נָסַע פְּעָמִים רַבּוֹת.

אַחַר הַסְּתַלְקוּת הִקְרָן לְדָוִד, נִהַל רֵבּוֹ אֶת הַיְשִׁיבָה הַגְּדוּלָה, כְּשֶׁבַד בְּבַד אִף מְלֵא אֶת מְקוֹמוֹ בְּהוֹרָאָה לְעֵדָה, וְהִתְמַנֶּה לְמוֹ"ץ בְּסֵאטְמָר. בְּשַׁנַּת תש"א נִסְתַּלַּק הַוַּיְגָד יַעֲקֹב לְגַנְזֵי מָרוֹם, וּפְרָנְסֵי הַעֲדָה מִנּוּ אֶת רֵבּוֹ לְמֵלֵא אֶת מְקוֹמוֹ בְּרֵאשׁוֹת הַיְשִׁיבָה הַגְּדוּלָה בְּעִיר פֶּאפֵּא, וּבְרַבְּנוּת הַקְּהֵלָה, וְהוּא אִף בֶּן שְׁלוֹשִׁים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים.

לְאַחַר הַפְּצָרוֹת רַבּוֹת נִעֲנָה לְבִקְשָׁתָם, וְהִגֵּר לְפֶאפֵּא עִם קְבוּצָה גְּדוּלָה מִתַּלְמִידֵי שְׂדֵבְקוֹ בּוֹ, וְיָהִי לְנֶס, בְּאֲשֶׁר עַד אוֹתָהּ עֵת סָבְלוּ רַבּוֹת בְּפֶאפֵּא מִהַעֲרָלִים שׁוֹנְאֵי הַיְהוּדִים, אִף מֵאֵז הַגִּיעַ רֵבּוֹ, שֶׁקֻּטָה הָאֶרֶץ כְּלִיל.

הַיְשִׁיבָה בְּפֶאפֵּא הִלְכָה וְגְדֵלָה, רַבִּים הִגִּיעוּ לְלַמֵּד בָּהּ וּלְהַסְתַּלְפֵּי בְּצֵל רֵבּוֹ, אֲשֶׁר שָׂם עֵינָיו הַפְּקוּחָה עֲלֵיהֶם וְעַל דָּרָךְ תּוֹרָתָם. גַּם כְּאֲשֶׁר סָגְרוּ הַרְשָׁעִים אֶת מְרַבֵּית הַיְשִׁיבּוֹת בְּהוֹנְגְרִיָּה, אֶת יְשִׁיבַת פֶּאפֵּא הַנִּיחוּ לְנַפְשָׁהּ, וְהִתְעַלְמוּ מִקְיֻמָּהּ.

לַיְשִׁיבָה בָּאוּ אֵז כְּשִׁשִׁים בְּחוּרִים פְּלִיטֵי הַמְּלַחְמָה בְּפוֹלִין וּבְסְלוֹבְקָיָה, וְעוֹד

אוֹרוֹ שֶׁל רֵבּוֹנוֹ זָרַח בְּיוֹם כ"ד בְּאֵלוֹל תרס"ג, בְּבֵית אָבִיו הַוַּיְגָד יַעֲקֹב מִפֶּאפֵּא, שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל הַעֲרוּגוֹת הַבְּטָם, בְּזִמְנֵן שְׁהוֹרִיו עֲדִין הַתְּגוֹרָרוֹ בְּעִיר בְּרַעְוֵעוּיטְץ.

מִשְׁחָר טַל יְלִדוֹתוֹ נִכְרוּ בּוֹ סִמְנִים נְדִירִים שֶׁל קִדְשָׁה וְטְהָרָה, אָבִיו הַוַּיְגָד יַעֲקֹב אָמַר פַּעַם בְּשִׁיחָה עִם יְדִידוֹ הַגְּרֵא"צ אוֹנְגָּאָר הַי"ד מְקֵאפּוֹאָר, "בְּנֵי רַבִּי יוֹסֵף מַעוּלָם לֹא הָיָה לְדָ קֶטָן, כִּי אֶפְּלוּ בְּעוֹדוֹנוֹ לְדָ פְּעוּט, לֹא הִלָּךְ לְבוֹ אַחֲרֵי שֶׁשְׁשׁוּעִים וּמַעֲשֵׂי קִנְדָס, כְּשֶׁאֵר בְּנֵי גֵילוֹ, כִּי אִם בְּתוֹרַת ד' חִפְצוֹ, מִתּוֹךְ דְּבִקּוֹת וְיִרְאַת שָׁמַיִם".

כִּבְר בְּשָׁנוֹת יְלִדוֹתוֹ, הִתְמַדְתּוֹ לֹא יָדְעָה כָּל גְּבוּלוֹת, גַּם בְּשַׁעוֹת מַחוּץ לְסֻדְרֵי הַלְמוּד הַקְּבוּעִים שֶׁלוֹ, הוֹסִיף וְגָרַס בִּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ כָּל שִׁשָּׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה מְזָרְעִים וְעַד טְהָרוֹת, עַד שֶׁיָּדַע אוֹתָם בְּעַל פִּי. מִשְׁחָר נַעוּרָיו נָסַע עִם אָבִיו לְהַסְתַּלְפֵּי בְּצֵל הַרְה"ק רַבִּי יִשְׁכָּר דָּב מִבְּעֻלְזָא זִיע"א.

בִּימֵי בְּחַרְתּוֹ, הוֹסִיף בְּהִתְמַדְתּוֹ וּבִפְרִישׁוֹתוֹ, בְּהֵם הַגִּיעַ לְשִׂיאִים לֹא נוֹדְעוּ, יָמִים וְלִילוֹת שְׁלֵמִים לֹא פָסַק פּוּמִיָּה מְגִירְסָא. רַק פַּעַם אוֹ פַּעַמִּים בְּשָׁבוּעַ עוֹלָה הָיָה עַל יְצוּעוֹ, בְּאֲשֶׁר לְרֹב הָיָה הוֹגָה בְּתוֹרָה עַד שֶׁנִּרְדַּם עַל הַסֶּפֶר.

בְּגִיל תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה, הִפְקִידוֹ אָבִיו לְמַסַּר שַׁעוּרֵי תּוֹרָה לְחַבְרִים מְקִשִּׁיבִים, בִּישִׁיבְתוֹ הַרְמָה. מִשְׁפַּתַּח דָּוִד הִקְרָן לְדָוִד אֶת יְשִׁיבְתוֹ בְּסֵאטְמָר, נָסַע רֵבּוֹ לְלַמֵּד מִפּוֹ. אִף דָּוִד עָמַד מֵהַר עַל תְּכּוֹנוֹתָיו הַמְּיֻחָדוֹת, וּמִנְהוֹ לְמַסַּר שַׁעוּרִים לְבְנֵי הַיְשִׁיבָה, וְאִף לְנֵהַל אוֹתָהּ בְּעַת הַעֲדָרוֹ מִן הָעִיר.

בְּהִגִּיעוֹ לְפָרְקוֹ, לְקַחוּ הִקְרָן לְדָוִד לְחַתֵּן עַבּוֹר בַּת אַחִיו רַבִּי יַעֲקֹב יְחֻזְקָיָה גְּרִינּוֹוֹלֵד מִחוּסְט.

פתח במאמצים רבים את בית מדרשו ואת שיבתו מחדש.

בשנת תשי"ז, ארע והישיבה נתרוקנה מתלמידיה שהגיעו לפרקם והקימו את ביתם, אך

תלמידים חדשים לא הגיעו באמריקה של אותן שנים, רבנו לא אמר נואש, משגגיעו אליו שני תלמידים מהונגריה, פתח עמיהם את ישיבתו, כשהוא יושב ולומד עמיהם יומם ולילה, עד שגדלה הישיבה הקדושה עוד ועוד.

באחרית ימיו הקים את קרית פאפא. כן הקים ביגיעה רבה תלמוד תורה

ובית חנוף לבנות, שעמדו תחת עינו הפקוקה.

כשהתקרב ובא יום שבת קודש פרשת דברים שבת חזון תשד"מ, נשמעו מפי

קדשו רמזים שונים כי השבת הקרובה תהיה שבת מיוחדת, ואכן היתה זו שבתו האחרונה, בה עדין נהל את שולחנותיו ברמה, ביום ז' אב התמוטט בצאתו לתפלת מנחה, ובשבת קודש פרשת ואתחננו, י"ג אב, השיב את נשמתו ליוצרה. (תולדות בעל יחי יוסף מפאפא)

צאצאיו

בניו, ממלא מקומו רבי יעקב יחזקיה מפאפא ויליאמסבורג, רבי ישרעל מנחם מפאפא אב"ד הקהלה בבורו פארק, רבי אהרן דומ"צ פאפא. חתניו רבי משה רוזנר, רבי יעקב שלמה מייזליש.

מאמרותיו

הש"ס פותח במ' פתוחה 'מאימתי', וחותר במ' סתומה 'בשלוש', ללמדנו שיש לפתח הפה רק כשמתחילין ללמד, ומיד בגמר הלמוד, יש לסותמו, וד"ל. (שיחות קודש סוף ספר יד נהן)

רבים שתפצו להפטור ממחנות "שרות העבודה" ההונגרים, ומצאו מנוח בין כתליה, מספר התלמידים הגיע לארבע מאות, ורבנו פעל במאמצים כבירים לגייס את צרכי הבחורים.

בחדש אדר תש"ד השתלטו הנאצים ימ"ש על ההונגריה, עקב היותו מגייס לעבודות כפיה בשרות ההונגרים, בהם התענה וסבל יסורי גוף ונפש, נצל רבנו והיתה לו נפשו לשלל.

בתוכני המחנות, שמר רבנו במסירות נפש על קיום המצוות, הרביץ תורה לכארבעים מתלמידי ישיבתו שעבדו במחנה עמו במחצתו, הקפיד על טבילה בכל עת מצא. כן יעץ לשומעי לקחו כיצד להמנע מלעבר על אסורי תורה החמורים.

אחר המלחמה ממנה נצל בנסים גלויים, נתודע כי אשתו ועשרת ילדיו עלו על המוקד הי"ד, פתח את ישיבתו מחדש עם שלושה בחורים, כשהוא מוסר לפנייהם שעורים תמידיו כסדרו, כאשר עשה טרם נשתנו העתים לפני ארבע מאות בחורים.

בתחלה נקרא לשמש כרבה של סאטמר, ממנה המשיך לפאפא, ואחר נקרא לכהן פאר כרבה של סאמבאטעלי, בה נתאגדה סביבו קהלה משרידי החרב, מלבד ישיבתו שהחזיק בה ברמה. בנוסף, נשלחו לפתחו שאלות בהוראה מכל קצוות הארץ. אז נשא בשנית עם בת רבי יששכר ברמן וובר הי"ד.

משהכבידו הקומוניסטים את ידם על עניני הדת, יצא את ההונגריה עם חמשים מתלמידיו, עד שהגיע לאחר טלטולי הדרך לאנטוורפן, בה הקים את ישיבתו.

בשנת תשי"א נענה רבנו לפניות תלמידיו מארצות הברית, והגר עם חלק מבני ישיבתו לגניו יורק לשכונת ויליאמסבורג, בה

פרשת ואתחנן

שמירת העיניים

שלא יהיה ביכולתו להביט לשם (תורות ועובדות מבית רבותינו).

לעיסת המאכל

בהיות הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א בימי קטנותו בא על דעתו לפרוש מהעולם ורצה לשבר את תאוות האכילה, אך עדיין היה בשכל קטן ונדמה לו שזה אי אפשר שיניח מאכילתו כפי מה שהיה רגיל לאכול בבוקר ובעררים וכו'. על כן ישב עצמו שיהיה בולע כל מה שיאכל, דהיינו שלא יהיה לועס מה שיאכל רק יבלע כמות שהוא, כדי שלא ירגיש שום טעם באכילתו. ועשה כן ועלה נפחות בצוארו שקורין 'גישוואלין'. ואמר, שהיה אז רק בן ששה שנים. והנהגה זו שמעתי לדבר גדול מצדיק גדול מאד מאד שנהג כך שהיה בולע אכילתו בלי לעיסה, אך הוא זכרונו לברכה נהג כך בהיותו בן ששה שנים ('שבחי מוהר"ן אות א').

והיה הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א מתקן שלא להכניס הדבר שאוכל לתוך הפה והחך. רק היה מכניס בין שיניו והיה לועסו שם בלי סיוע החך. ומי שאוכל כך כמעט שאין מרגיש שום טעם באכילתו. ואי אפשר לצייר ענין זה בכתב אך המעיין יבין זאת מעצמו. ומי שרוצה לשבר תאות אכילה בתכלית שלא יקבל שום תענוג מאכילתו, על ידי עצה זאת בנקל יזכה לזה ('שיחות מוהר"ן אות רמו').

לאחר השבר הנורא ועגמת הנפש שעבר הרה"ק רבי צבי הירש רזונבוים מקרעטשניף זיע"א בימי השואה, התנער מעפר, התחזק לבו בה' והוא המשיך בהתלהבות קודש בעבודת ה' והחל מיד בפעולות שיקום הנפשות הנכאבות ומיד מצא את עצמו מוקף בהמון בחורים שהתלכדו סביבו, ביניהם אנשי ציבור מפורסמים.

סיפר אחד הניצולים: ילדים צעירים היינו כשהתחילו הצרות, בעת שהכניסו אותנו לגיהנם היותר גדול עלי אדמה, אושוויץ. אחר השחרור לקח אותנו הג'וינט לטיול להסתובב באוטובוסים פתוחים באחת ממדינות אירופה, ואנו כנערים הסתובבנו והתחלנו לראות עולם. והוא עמד אז וצעק לעברנו: ילדים אחים, אם תפתחו עיניכם ולא תשמרו על קדושת העינים אנו נוסעים לפלשתינה ולא לארץ ישראל (בית שמחה' אות תתשלא).

בשבת פרשת ואתחנן בשנת תשט"ו לפ"ק, כשהיה הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א בארץ ישראל, והיה לו עגמת נפש רבה במלחמתו נגד המדינה הציונית כידוע. דרש אז דרשה בשבת קודש ואמר: משה רבינו ע"ה ביקש מהש"ת (דברים ג כה) 'אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הֲהִיא טוֹבָה הִיא וְהַלְבֵּנוּ, שְׂמֵשָׁה רַבִּינוּ ע"ה כיון ברברים אלו שברצונו לעבור ולהיות רק בארץ ישראל אשר יכול גם לזכות שיהיה בבחינת 'ואראה', היינו לראות ולהביט בכל מקום שירצה, ולא שיהיה מקומות טמאים

ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד אִפְשָׁר לְבֹא לְעַמְּךָ הַשּׁוֹמֵר וְלַעֲשׂוֹת פְּשׁוּתוֹ? (זוּר דַּעַה' עֲמוּד קֶצֶה).

על הפסוק (דברים ו ד): **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד**, פירש רבינו האור החיים הקדוש זיע"א את כפילות הזכרת שם ה' שהוא בא ללמדנו כי הקב"ה הוא אחד יחיד ומיוחד בכל אופן ועניין שהוא: טעם כפל ה' ב' פעמים ולא הספיק לומר על זה הדרך 'ה' אלהינו אחד', נתכוון לב' הדרגות שיש לה', האחד שהוא **אלהינו**, והב' שהוא **אחד**. והכוונה בזה כי אנו מקבלין אלהותו יתברך עלינו למה שממנו, **הגם שאילו היה במציאות שהיו אלהות הרבה אין אנו בוחרים אלא בשם זה הויה"ה הוא אלהינו**, ובזה נכלל כמה פרטים, א' אהבת הטוב, אהבת המועיל, אהבת הערב. ועוד לו שהוא אחד ואין זולתו אלוה בעולם. וטעם זה גם כן יספיק להתחייב להשתעבד לו ולמצותיו, הגם שהיה במציאות שלא היו הטעמים שמצדם בחרנוהו לאלוה.

נמצינו אומרים שבאחד מב' הטעמים יספיק להשתעבד למאמריו ולמצותיו, אשר על כן אמר 'ה' אלהינו ה' אחד' בב' חלוקות, שכל א' כדאי לעצמו, ואם היה אומר הכתוב 'ה' אלהינו אחד' היה בנשמע, כי מה שהם מקבלין אלהותו עליהם הוא להיותו אחד ואין עוד מלבדו, יתחייב העבד לעבוד את רבו ואין מנוס ממנו לרצונו ושלא לרצונו, ולא כן אנו עם אלהינו שאנו חפצים באלהותו אהבת הטוב במה שהוא טוב נוסף על היותו אחד ומיוחד.

שמע ישראל בשמחה

אלה היו דברי קדשו האחרונים של הרב הקדוש מגראדזיסק רבי ישראל שפירא הי"ד

סיפר הרה"ק רבי אברהם מפוריסוב זיע"א, כי הרבי הקדוש מלובלין זיע"א היה נהג שלא ללעוס אכילתו ורק לבלוע כך, למען שלא יטעום טעם באכילתו, ועל ידי זה נחלה הרבה פעמים והרופא שהיה מרפא אותו וכל פעם אמר לו שמכאן ואילך לא ירפא אותו יותר עד שיאמר לו תירוץ **על מה שכתוב בתורה הקדושה** (דברים ד ט) **יֶרֶק הַשְּׂמֹר לָךְ וְשֹׁמֵר נַפְשְׁךָ מֵאֵד, וְהַרְבֵּי אֵינוֹ נֹזֵהר בִּזְהָ. וְהַשֵּׁיב הַרְבֵּי זֵיע"א: 'רַק הַשְּׂמֹר לָךְ, פִּירוּשׁ, אֲכִין וְרִקִּין מִיעוּטִין, הֵינּוּ שְׂבִדְבַר הַנוֹגַע לַגּוּף יַמְעַט הַנְּאוּתִיו. וְשֹׁמֵר נַפְשְׁךָ מֵאֵד' בְּדַבַּר הַנוֹגַע לַנֶּפֶשׁ תִּשְׁמֹר מֵאֵד** (זכותא דאברהם' עמוד קיב).

אחד יחיד

הגאון רבי יעקב אורנשטיין זצ"ל, בעל 'ישועות יעקב', אבד"ק לבוב, לא היה יכול לעבור בשתיקה, על מעשי המשכילים בעירו ובמקומו ובסביבותיו, ויצא באף ובחמה ללחום מלחמת הדת והיהדות, והדיח את אחד מראשי המשכילים ממשמרת כהונתו, שהיה סוכן ונאמן במסחר בשר כשר, עד שנאלץ אותו משכיל לעזוב את לבוב וליסע לעיר טארנופול, שם נתקבל לרב אצל המשכילים. אחד המשכילים, שהיה גביר ותקיף בעירו, ערך קובלנא לבית המשפט, נגד הגאון האבד"ק לבוב, הישועות יעקב, על אשר החרים את המשכילים. ואחרי אשר נוכח לדעת כי הוא רק תקיף בעירו נגד העניים ואומללים, אבל לא נגד הארי החי האבד"ק לבוב, בא פעם אחת לקהילת לבוב ונכנס אל הישועות יעקב, ואמר לו: רבי, הנה אנחנו עומדים מערכה מול מערכה על שדה קרב, ועד מתי תאכל חרב, על כן באתי לבקש אתכם, כי נבא לעמק השווה והקולות יחדלון. **כשמוע הישועות יעקב כדברים האלה, עמד על רגליו, וקרא בקול ואמר: האם בנדון ששמע ישראֵל**

בן אחותי האברך המופלג מ' יצחק דוד בידרמן שיחיה (מכתבי תורה' סימן קכה): כאשר ר' מענדיל משמש היה אצלך ואמר, כי אתה הולך עם רעיונות, אודיעך בזה כי לא נכון כלל לאברך כמוך להתהלך ברעיונות ומחשבות, אך לעבוד את השי"ת בשמחה בכל מה שתעשה, הן עשיית המצוות והן בעסק התורה, ואל תשגיח כלל על היצר המבלבל להביא עצבות ולהרבות בדקדוקים. ואני רגיל לפרש 'והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה' (אבות פ"ב מ"א), לעשות חשבון בנפשו אם יתנו לך מיליון רובל ושאר מחמדים כדי שתניח ולא להניח תפילין יום אחד, בטח אל תחפוץ. והנה תשער בנפשך כמה היה לך שמחה באם היה לך מיליון רובל בזה השמחה. ועוד יותר מזה תצטרך להתמלאות בשמחה בהנחת תפילין ושמירת שבת קודש ושמירת ברית קודש וכדומה לזה.

על הפסוק (דברים ו ה): 'וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ **בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ**, ופירוש רש"י: 'ובכל מאדך' - בכל ממונך, פירש הרה"ק האמרי אמת' זיע"א (תרצ"ב): ומי שהוא עני ואין לו כסף האיך הוא מקיים המצוה, הרי כל אחד צריך לקיים המצוה, אולם שמעתי מחסיד ישיש שאמר בשם החידושי הרי"מ ז"ל שאמר לאחד עצה בעבודת ה', דאיתא 'והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה', היינו שכל אחד צריך לעשות חשבון שאפילו שאין לו כסף הרי יש לו תשוקה לכסף, הרי הוא יודע שכסף הוא דבר טוב ורוצה שיהיה לו מיליון שיוכל לעשות מצות ומעשים טובים, ואם יתנו לו מיליון כדי שלא יניח תפילין או שלא ישמור שבת או שאר מצוות בודאי לא יסכים לזה, וע"י החשבון הזה צריך שתהיה לו שמחה מעשיית המצוה כאילו

זיע"א, כשהכניסו את האנשים של המחנה, קהל של אלפי איש, לחצר ההשמדה בטרבלינקה, והקהל פנה אליו בשאלה: רבינו מה הוא אומר עכשיו. אז פתח הרב הקדוש ואמר בנחת: שמעו אחי ואחיותי, עם ה', לא עלינו להרהר אחרי מעשיו של הקב"ה, ואם נגזר שבזמן הזה אנחנו נהיה הקרבנות של חבלי משיח בדרגא זאת של הגאולה ולעלות על המוקד, אשרינו שזכינו לכך. ומה שחז"ל אמרו 'ייתי ולא אחמיניה' היינו טרם שמיגיעים לכך, אבל אנחנו שהגענו לדרגא זו, צריכים אנו לשמוח כי זכינו שאפרנו יטהר את עם ישראל כולו, הנני מצוה עליכם שבל תהססו ולא תבכו בלכתכם לכבשן, אדרבא היו בשמחה, ובניגון אני מאמין וכרבי עקיבא בשעתו תסתלקו בשמע ישראל, באחד. הקהל קיים את דברי קדשו ובניגון אני מאמין וקריאת שמע ישראל קדשו שם שמים ברבים הי"ד, ויהיה זכרם ברוך (אמונת ישראל' בראש חלק ב).

על הפסוק (דברים ו ד): 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד', כתב הרה"ק האביר יעקב זיע"א בספרו 'פתוחי חותם': אפשר לרמוז, דהנה בספר הזוהר הקדוש (ח"ג רנח). אמרו, דעיי"ן של 'שמע' ודל"ת של 'אחד' הוי 'עד', והיינו 'עד ה' בכס' (שמואל א' יב ה). ואמר שם, מי שמייחד ה' כראוי בכל יום, שמחה מזומנת לו, דכשתסיר 'עד' מן 'שמע' ואחד' נשארו אותיות 'שמחה', [אולי צריך לומר 'אשמח'], והיינו ששמחה מזומנת למי שעושה יחוד כראוי.

ובכל מאדך

כתב הרה"ק האמרי אמת זיע"א, באיגרת מיום י"ג ניסן תרס"ו, שהייתה ממוענת אל: אהובי

זכיייתו וישמח ויגל בליבו על הטובה אשר עשה עמו שהרבה לו תורה ומצוות (טיב הקהילה' פרשת יוחי).

בלכתך בדרך

לא רק בבית המדרש מואר ומוסק כהלכתו למד הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זיע"א בחשק ובשקידה רבה, כי אם גם בלכתו בדרך, כשגבר הקור בחוץ, לא פסק פומיה מגירסא ביום ובלילה, החזיק את הגמרא על ברכיו ולמד לאור הלבנה. כה ספר הרה"ח ר' איצ'י שוב"ב ז"ל מקולומיי שנסע פעם אחת עמו בימי גלותו מקולומיי לסדיגורא, לקבל פני קדוש ישראל מרוזין זיע"א, והעגלה היתה טעונה קמח, ערך לו הרה"ק מזידיטשוב עליה מקום תורה, שק קמח אחד שמש לו לשיבה, ושני שקים זה על גבי זה שהונחו לפני רגליו, שמשו לו לשולחן ועליהם הניח את הגמרא. הלילה היה ליל חורף בהיר, הירח הכוכבים והשלג הפיצו אור יקר וקפאון, והרבי ישב ולמד לאורם כל הלילה בלי הפסק.

כשבאו לסדיגורא העמידו עצמם בשורה לקבל שלום מהצדיק מרוזין. בדרך הילוכו מבית מדרשו ומאות ידיים הושטו לו, כשהושיט לו הרבי מזידיטשוב את ידו החזיק בה ולא הרפה ממנה, ושאל אותו, אם הוא נצר מרשי הצדיקים מזידיטשוב, אף כי לא ראה הצדיק מרוזין את הרה"ק מקודם רק אז לפעם הראשונה, אבל הרגיש בו מתוך משמוש ידו בלבד.

בימי אברכותו נזדמן פעם אחת לכפר מיקוליטשין, באחד מימי החורף הקשים ולן בבית בעל הבית אחד ושמו ר' זעליג, כל הלילה ישב ועסק בתורה, ובאשמורת הבוקר כאשר קם הבעה"ב והכין לדרך פעמיו, מצאו לחובה לו

הרויח המיליון, חשבון זה יכול גם עני לעשות ונמצא שכל יהודי יכול לקיים בכל מאדך.

"וכאשר מדברים על ענין זה של שמחה של מצוה, מן הראוי לספר כאן סיפור יפה, אשר בוודאי יוכל להפיק תועלת רב לכל השומעים. בירושלים היה גר יהודי חשוב, הלוא הוא הרה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל, שהיה משמש בקודש אצל הרה"ק ר' שלמה מזוועהל זיע"א. יום אחד הגיע לתפילה בבוקר, וראה את אחד האברכים שעומד להניח תפילין. ניגש אליו ר' אליהו ואמר לו: בוא ונעשה עסק בינינו, אני נותן לך חמישים דולר במתנה, אך בתנאי שתוותר יום אחד על מצוות הנחת תפילין. כמוכן שהאברך לא אבה לשמוע על הצעה שכזאת, אך ר' אליהו לא הרפה וביקש לתת לו מאה ואף מאתיים דולר, אך הלה סירב בכל תוקף, ואמר לו, אף תרצה לשלם לי על כך עשרים מליון דולר לא יעלה על לבי לעשות כדבר הזה, לוותר אפילו יום אחד בלבד מלהניח תפילין.

מששמע ר' אליהו דברים אלו יוצאים מפיו, נענה אליו ואמר לו: אם כנים דבריך, הרי שאתה מחשיב מצוה זאת של הנחת תפילין יותר מעשרים מליון דולר, ואם כן, השאלה נשאלת וזועקת מאליה: למה אין רואים עליך את השמחה הזאת שרואים על פני האדם בשעה שהוא מתבשר על זכייה בסכום של עשרים מליון דולר?

והסיפור הזה הוא עמוק עמוק ויש בזה הרבה חומר למחשבה לכל אחד ואחד, כי באמת הלא כל אחד יודע שאין ערך לגודל השווי של כל מצוה ומצוה, וכבר אמרו חז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי בכל העולם אין די לשלם שכר אפילו על מצוה אחד בלבד, אלא שצריך האדם לחזור תמיד על הדברים ויתבונן בגודל

למכיריו, אמרו לו: הן בארצך יושב צדיק כביר רב להושיע הוא הרבי מזידיטשוב, ולמה ברכת טרם הודעת לאיש האלקים מדבר אסונך. שמע האיש לעצתם ונטפל לשיירה של חסידים ונסע בחברתם אל הרה"ק.

כבואם לקבל שלום, הכירו הרבי מיד ונתן לו שלום בפנים צוהלות, וקרא אותו בשמו ושם מקומו. תמהו כל השומעים מי הגיד לו את שמו ומדוע זכה להצטיינות זו, אמר לו הרבי: הזוכר אתה את המעשה באברך אחד שנסע בחברתך לארץ הגר ונקפא בדרך, אני הנני אותו אברך. זכר ר' זעליג מכל המעשה שהיה לפני שנים הרבה, ורצה לספר מהאסון אשר קרהו, אבל הרבי הפסיקו ואמר לו על זה נדבר אחר השבת.

בכל יום השבת קרבו הרה"ק מאוד, וממחרת פטרו לשלום ואמר לו: שוב לביתך ולמשמרך לגבות מכס הדרך ככתחילה, כי כבר נשכח לעיניך. חזר האיש לביתו והצרה נשכחה.

הנה כי כן, במסעיו בימי נודו, כלכתו בדרך אפילו בשעה שנכנס הקור לתוך עצמותיו לא פסק פומיה מגירסא, ולמד גם לאור הלבנה, ובאמת גם בשבתו בביתו נתבקעו צפרני ידיו בימות החורף מפני הקור ששלט בחדרו, וכך עסק בתורה במסירות נפש מתוך עוני כמעט רוב שנותיו (פאר יצחק פרק ד).

על הפסוק (דברים ו ז) 'וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ', כתב הרה"ק ה'לב שמחה' זיע"א באגרת ובה דברי התעוררות ללימוד התורה: **התחזק בלימודך גם בנסעך בדרך, גם אולי יש הבנה מיוחדת אז, כנאמר בפרשה ו'בלכתך בדרך'** (לכם של ישראל ח"א עמוד רפא).

לכנסו אל אורחו, ששמע כי כל הלילה לא פסק פיו מלימודו, לקחת ממנו ברכת הפרידה ולהעניק לו גם נדבה הגונה.

כששמע שהבעה"ב נוסע לארץ הגר, ביקש ממנו שיפנה לו מקום בעגלתו בדרך אשר הוא נוסע. נעתר לו בעה"ב ויחד לו מקום מאחוריו, כי היתה העגלה קטנה, ויסעו.

ר' זעליג ומשרתו נתעטפו בבגדים חמים, ואילו הרה"ק היה לבוש בבגד קיץ דק, ולא היה לו מבגדי חורף רק מטפחת צמר עבה שכרכה סביב לצווארו. הוציא הרבי הגמרא מילקוטו ולמד בחשאי. כה נסעו כשעה או שתיים. פתאום הפסיק משנתו וקול מליו נחבאו. והי כאשר הפנו ר' זעליג ומשרתו פניהם אחורנית, ראו והנה בן ליתם נרדם נקפא מקור אשר גבר ביחוד בעלות השחר. ניסו להקיצו ואין עונה. דפקו סוסיהם והחישו מסעם עד שבאו לבית כפרי אחד, והורידו את הגוף הנקפא והביאוהו הביתה, טפלו בו שעות אחדות עד שנתחמם והקיץ לתחיה.

כששבה רוחו אליו אמר לו ר' זעליג, עתה נפרד כי בעת קור כזו ובבגדים דקים כאלו, סכנה שתמשיך נסיעתך עמנו. הודה לו הרה"ק על טפלו עמו ונפטרו זה מזה בשלום.

שנים רבות עברו מן המעשה ובינתיים נתפרסם כבר כרבן של ישראל, ואילו אותו ר' זעליג נעשה חוכר מכס הדרך של הממשלה. פעם אחת העז עגלון אחד פניו נגדו, חרה לר' זעליג והכה את העגלון מכה רבה על ראשו. נפל הלה ארצה כמת. נבהל ר' זעליג וברח לארץ הגר, והי נע ונד בארץ ההיא כמה חדשים, כי ירא לשוב הביתה פן יובא במשפט על מעשהו.

כשסיפר הנווד את צרת לבבו וסיבת גלותו

אוצר היראה מתרחב

שהחיינו הכרך הי"ג

5 כרכים חדשים

אהבה (ט) תפילין - מזוזות ס"ת (יג) עבדים ושותפין (יב) שלוחין ושותפין
הופיע
קנין

יראת הרמב"ם לכל

חובת לימוד רמב"ם לזכות ליראת שמים

כיום לנו גדול כהרמב"ם, שברוב יראתו עשה תיקון עולמיים, להכניס בתוך תורתו המקבצת כל תורה שבעל פה את היראה המשמרת, עד שציון כל גדולי ישראל לדורותם - מהאריז"ל עד גדולי ומאורי החסידות - החובה בלימוד רמב"ם, כי הוא הוא הערב ליראה עצומה. בכך זוכה האדם מיד לשני הכתרים; גם כל אוצרות התורה לפרטי פרטיה, וגם יראה עילאה המשמרתה היטב.

וראה זה עתה יראה חדשה שטרם היתה לעולמיים, כאשר משמים מוחננים את בני ישראל במפעל עולמי של "משנה תורה להרמב"ם המבואר", בביאור משולב הנותן הבנה מעמיקה בדברי הרמב"ם, בשפה ברורה ונעימה, שנועד בעיון ובדקדוק רב על ידי תלמידי חכמים בעלי כשרון בידי אומן ובמלאכת מחשבת. להביא את יראת הרמב"ם לכל אחד מישראל.

שם כשכבא על מחשבת האדם להעלות חייטם באוצרות, מוטל עליו להקדים ולהניח שם "קב חומטין" - "אדמה מליחה המשמרת הפירות מלהתליע" (רש"י, שבת לא, א) - כן הוא בלימוד התורה; כמה צריך האדם לעמול ולהתייגע לאחר שלמדו ושנה הרבה, שתהא תורתו משתמרת על ידי יראת ה', שהיא בטחונו לבל תצא תורתו לחוץ, כי אם אין יראת אלוקים, מה לו באוצרות המלאים, אדרבא, "מוטב אם לא העליתה" (שבת, שם).

וכשהרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א מבקש "יראה" משמיא, הוא מתחנן לקבל את היראה של הרמב"ם, ומשקיבל זאת החל מתגלגל על הארץ מרוב פחד עוצם המלוכה שנגלה לו ממוקום היראה הגבוהה של הרמב"ם, ומשלא עמד גופו בזאת היראה, ביקש והתחנן שיטלנה ממנו.

פרויקט עולמי: משנה תורה להרמב"ם המבואר
ביאור משולב | כותרות הקדמות וסיכומים | הערות מקיפות | יופי הדפוס | ילקוט ביאורים כעין אנציקלופדיה
עד הגה הופיעו כרכים אלו: קנין - זכיה מתנה | קנין - מכירה א-ב | מדע - יסודי התורה, דעות, תלמוד תורה | מדע - עבודה זרה, תשובה | קנין - שכנים | קנין - קריאת שמע, תפילה א.
חדש: אהבה: ברכות - מילה | קנין: שלוחין ושותפין - עבדים

שלוחו כמותו
רמב"ם שלוחין המבואר

עבדים היינו
רמב"ם עבדים המבואר

לברך ולהודות
רמב"ם ברכות המבואר

אור להבת החסידות לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 44-20-8806-0176

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66